

Відділ освіти Комунарської районної адміністрації

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ УРОКІВ З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

**вчителів навчальних закладів освіти
Комунарського району м. Запоріжжя**

2010-2011н.р

Друкується за схваленням районної методичної ради (протокол районної методичної ради № 3 від 18.02.2011)

Методичні розробки уроків з питань гендерної рівності вчителів навчальних закладів освіти комунарського району м. Запоріжжя - збірка матеріалів вміщує розробки уроків вчителів навчальних закладів Комунарського району м. Запоріжжя, подані на районний етап Всеукраїнського конкурсу уроків гендерної рівності.

Рекомендується вчителям української мови та літератури, правознавства, класним керівникам для проведення заходів, спрямованих на формування у школярів різних вікових категорій поняття про гендерну рівність, на створення комфортних умов у школі для соціалізації дітей, важливою складовою якої є самоідентифікація дитини, на подолання гендерних стереотипів в повсякденній практиці шкільного навчання.

ЗМІСТ

Розвиток гендерного підходу в освіті (стаття)	3
УРОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	
Рибак О.М. І. Карпенко-Карий. Комедія «Сто тисяч» (НБК № 23)	5
Тараніна О.Ю. Урок розвитку зв'язного мовлення (гімназія № 6)	8
Яковлева А.М. «Вічне диво кохання» (НБК № 7)	10
Силка Л.С. «Боротись за щось найвище, сягаюче далеко поза буденне щастя...» (за твором О.Кобилянської «Людина») (НБК № 110)	16
Кишмишян Т.М. Літературна гра (ЗОШ № 14)	18
Чеховська Н.П. «Шевченко та гендерні відносини» (ЗОШ № 14)	19
Сіропол С.Є. «Спиридон Черкасенко. «Маленький горбань». Людина починається з добра». 6 клас (ЗОШ № 84)	25
УРОК ПРАВОЗНАВСТВА	
Гузеватий А. Ю. «Гендер і влада в Україні». 10 клас (ЗОШ №84)	28
Демчук І.Л. «Основні права, свободи і обов'язки громадян України» (ЗОШ № 90)	31
Лебедєв В.С. «Я захищаю себе від гендерної дискримінації» (НБК №110)	35
Мороховська О.І. «Гендерна рівність – одна з ознак правової держави» (ЗОШ № 14)	41
Педенко В.В. «Жінка та насильство: шляхи відстоювання власної гідності» (ЗОШ № 38)	45
Арлан Т.О. «Гендерна система: визначення основних понять» (НБК № 103)	47

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Автори: О.Цокур, І.Іванова
<http://osvita.ua/school/technol/313>

У сучасних умовах неможливо ставитись до особистості без урахування соціокультурних особливостей статі. З'являється новий категоріальний апарат, що містить терміни з ключовим словом «гендер», які дозволяють більш повно вивчити особистість та її особливості.

Гендер - один із базових вимірів соціальної структури суспільства, який разом з іншими соціально-демографічними та культурними характеристиками (раса, клас, вік тощо) організує соціальну систему. Соціальне відтворення гендерної свідомості на рівні індивідів підтримує соціально-рольовий статус особистості, який визначає соціальні можливості в освіті, професійній діяльності, суспільному виробництві. Останнім часом гендерні дослідження стали невід'ємною частиною педагогічної науки, а гендерна проблематика відокремлюється в різних галузях педагогіки.

Метою гендерної педагогіки є пом'якшення гендерних стереотипів через створення толерантних умов для формування особистості дитини (А. Мішель). Гендерні стереотипи в повсякденній практиці шкільного навчання укорінюються внаслідок прихованих чи відкритих елементів статевої дискримінації.

Виникнення гендерної освітньої технології - нового напрямку пов'язане з посиленням протиріччя між відтворюванням патріархальних стереотипів у взаємодії статей і реальними трансформаціями гендерних відносин у сучасному українському суспільстві.

Фахівці, які займаються гендерними дослідженнями, поки що не опрацювали єдиного визначення гендерної педагогіки, але найпоширенішими в науковому середовищі є такі:

- гендерна педагогіка - це педагогічна система, яка враховує волевиявлення двох соціальних статей - жінок і чоловіків - у громадянському суспільстві як рівних у можливостях і правах з урахуванням їх гендерних інтересів і потреб (Л. Смоляр);
- гендерна педагогіка - це сукупність підходів, спрямованих на створення комфортних умов у школі для соціалізації дітей, важливою складовою якої є самоідентифікація дитини як хлопчика чи дівчинки.

Методологічною основою гендерного виміру в освіті є:

- аксіологія як філософське вчення про матеріальні, культурні, духовні, моральні та психологічні цінності особистості, систему педагогічних поглядів, засновану на розумінні цінності особистості, людського життя, виховання й навчання, педагогічної діяльності та освіти;
- культурно-історична теорія розвитку особистості, що визнає першість соціального над натурально-біологічним у психічному розвитку людини (Л.Виготський, А.Леонтьєв, А.Лурія);
- постмодерністські ідеї про конструктивістську природу культури, соціально-конструктивістську природу людського знання та досвіду, статево приналежність і сексуальність людини;
- навчання про андрогінію (С.Бем) як умову ефективного розвитку та самореалізації особистості;
- педагогічна антропологія як філософська база виховання (Б.Бім-Бад); дослідження соціологів про гендерну ідентичність як базову структуру особистості на всіх етапах її розвитку.

Предметом гендерної педагогіки є корекція процесу соціалізації молоді залежно від статі відповідно до соціально-економічних вимог.

Розробка теорії гендерної освіти та виховання має такі напрями:

- дослідження педагогічних аспектів процесу гендерної соціалізації дівчинок і хлопчиків як суб'єктів шкільного виховання, визначення впливу батьків, однолітків, педагогів, навчальної літератури на формування гендерної ідентичності індивідів обох статей;
- виявлення закономірностей педагогічного впливу вчителів на гендерну ідентичність учнів для створення відповідного середовища для самореалізації індивідуальних можливостей учнів.

Метою гендерного виховання є створення умов для формування егалітарної свідомості, вільної від гендерних стереотипів і відповідальної за свої міжособистісні взаємини в соціумі.

Гендерне виховання - це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поведінки діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їхньої біологічної статі.

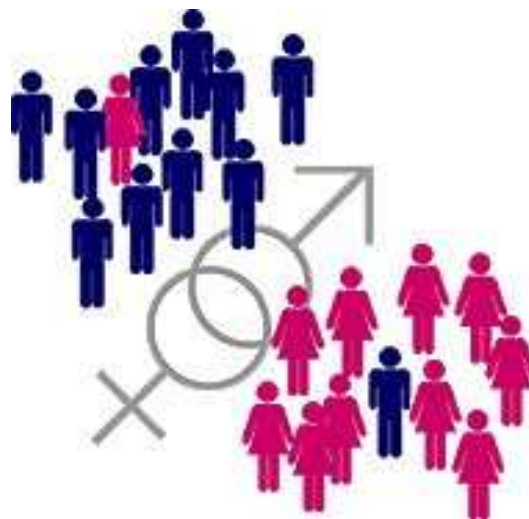
Гендерне виховання особистості здійснюється під впливом родини, освіти, засобів масової інформації, релігії, мистецтва, мови, правової та державної політики. Застосування гендерного підходу у формуванні гармонійно розвиненої особистості пропонує новий спосіб пізнання дійсності, в якому відсутні нерівність та ієрархія «чоловічого» та «жіночого».

Однією з визначальних є категорія гендерної освіти. Через гендерну освіту здійснюється процес формування егалітарної свідомості особистості в системі соціокультурних взаємозв'язків на паритетних засадах. Саме гендерна освіта сприяє викоріненню біодетерміністських уявлень про сутність «жіночого» і «чоловічого», вивченню природи статево-рольових стереотипів.

В.Кравець визначає гендерну освіту як процес засвоєння знань про психосексуальну культуру, що включає гендерну просвіту, пропаганду й самоосвіту. Російська дослідниця І.Кльоцина виділяє гендерний підхід в освіті як засіб пізнання дійсності, де протидія та нерівність чоловічих і жіночих рис особистості, її мислення, особливості поведінки закріплюють зв'язок між біологічною статтю й досягненнями в соціальному житті. О.Шнирова підкреслює, що гендерна освіта є часткою освіти взагалі, призначенням якої є розповсюдження знань про специфічний добір культурних характеристик, що визначають соціальну поведінку жінок і чоловіків і взаємовідносини між ними.

ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Зайцев А. Г., Зайцев Г. К. Педагогика счастья (Валеология семьи). - СПб: Союз, 2002. - 320с.
2. Хубер Д. Теория гендерной стратификации // Антология гендерной теории. - Минск: Проппен, 2000.
3. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. Локк Д., Руссо Ж. Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие. - М.: Педагогика, 1987. - 450 с.
4. Гельвеций К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання // Хрестоматія по історії зарубешної педагогіки. - М., 1971. - 420 с.
5. Руссо Ж. Ж. Эмил, или О воспитании // Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж. Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие. - М.: Педагогика, 1987. - 450 с.
6. Даденков М. Ф. Історія педагогіки. - К., 1947. - С. 129.
7. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. - Тернопіль: Тернопіль, 1994. - 358 с.
8. Филиппова Г. Г. Психология материнства. - М.: Изд. Института Психотерапии, 2002. - 240с.
9. Ушинський К. Д. Про народність в громадському вихованні // Вибрані пед. твори. в 2-х томах. - Т. 1. - К.: Рад. Школа, 1983. - С. 43-103.
10. Русова С. Ф. Нова школа // Вибрані пед. твори. - К.: Освіта, 1996. - С. 207-218.
11. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. - Полтава, 1994. - 191 с.
12. Бовуар С. Второй пол. - СПб: Питер, 1997. - 218 с.
13. Кравець В. П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. - К., 2000. - 688с.
14. Вейнингер О. Пол и характер. - М.: Латард, 1997. - 358 с.

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ УРОКІВ З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

УРОК ЛІТЕРАТУРИ

Тема уроку: «І. Карпенко-Карий. Комедія «Сто тисяч». (8 клас)

*Рибак Олена Миколаївна,
вчитель української мови та літератури НВК № 23*

Становлення громадянського суспільства – процес складний і багатоманітний. Він, в числі інших демократичних перетворень, передбачає утвердження рівних можливостей для самореалізації як жінок, так і чоловіків (гендерної рівності). Незважаючи на значні досягнення, які є в нашому суспільстві щодо цього питання, ми маємо звертати увагу підлітків на те, що дискримінація все ж існує, потрібно продовжувати роботу щодо подолання проявів дискримінації, в тому числі й за ознакою статі. Потрібно забезпечувати рівні можливості для жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності людини.

Учитель може реалізувати ідеї гендерної рівності на уроках. Основною педагогічною ідеєю такого уроку є ідея рівних можливостей жінок і чоловіків. Вважаємо доцільним проводити таку роботу на уроках української літератури.

Запропонована вчителем тема належить до класичної літератури. Але незважаючи на це, твір є актуальним і сьогодні. Він порушує саме проблеми рівності між чоловіком і жінкою, проблеми поваги між ними.

Тема: І. Карпенко-Карий. «Сто тисяч». Характеристика дійових осіб твору.

Проблема взаємовідносин між чоловіком та жінкою у комедії.

Мета: продовжити роботу школярів над програмовим твором І Карпенка-Карого; з'ясувати актуальність п'єси, проаналізувати взаємовідносини між чоловіком та жінкою у творі; вчити учнів характеризувати образи, наводячи при цьому цитати з твору, та грамотно висловлювати свої думки, почуття; формувати кругозір, світогляд школярів; надати молоді інформацію з гендерних питань; виховувати почуття пошани, поваги до оточуючих нас людей.

Тип уроку: засвоєння знань і формування вмінь.

Технічні засоби: мультимедійні технології.

Обладнання: репродукції картин українського села початку ХХ століття, портрет І. Карпенка-Карого, учнівські малюнки, підручники.

Хід уроку

1. Організація учнів до уроку

2. Актуалізація та мотивація навчальної діяльності

Літературна вікторина «Життя і творчість І. Карпенка-Карого»

1. Назвіть справжнє прізвище І. Карпенка-Карого. (Іван Тобілевич)
2. Де він народився? (На Єлисаветградщині (нині Кіровоградська обл., 1845 року)
3. Допишіть речення: «Початкової грамоти І. Тобілевич навчився у, а продовжив освіту у.....». (У дяка, у бобринецькій трикласній повітовій школі)
4. На якій посаді працював Іван Карпович з 14 років? (На посаді писаря)
5. Скільки п'єс написав І. Карпенко-Карий? (18)
6. Яка перша назва комедії «Сто тисяч»? («Гроші»)

Читаючи твір і готуючись до характеристики головного героя, ви, напевне, звернули увагу на нові для вас літературні терміни. Звертаю вашу увагу на мультимедійний екран.

Словникова робота: драматичний твір, комедія, трагікомедія.

3. Перевірка домашнього завдання

Визначте тему, ідею та основну думку твору. (Тема – зображення життя селянства в пореформені часи, суспільні явища, що мали місце у 80-90 роках ХІХ століття; ідея – викриття і засудження хижацтва, жорстокості, жадоби до наживи, духовної обмеженості, згубного впливу грошей на вихідців із народу; основна думка – автор сміється над пороками і змушує людей, mimo їх волі, соромитись своїх лихих учинків)

До якого жанру ви віднесете п'єсу «Сто тисяч»? (Комедія)

Які проблеми порушує автор твору? (У комедії «Сто тисяч» І. Карпенко-Карий викрив потворні явища капіталістичної дійсності, висміяв убожество глитайів, які в гонитві за наживою втрачають людську подобу, стають жалюгідними і огидними. Основою комедії є сміх – убивча сила, скерована на викриття негативних явищ життя. Дія комедії, сюжет виникають на основі конфлікту, породженого суперечностями суспільства).

Ви знаєте, що охарактеризувати певний художній образ – значить зібрати про нього матеріал з усього твору, систематизувати його і висловити своє ставлення до персонажа, дати йому власну оцінку. Одним із домашніх завдань було охарактеризувати образ Герасима Калитки – головного героя комедії.

Характеристика учнями головного героя твору

Опираючись на текст, коротко охарактеризуйте другорядних героїв твору.

Відповіді учнів.

4. Оголошення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

Культ Неньки-Землі закономірно привів до обоження матері, жінки. Були для цього й інші, так би мовити, суто практичні причини: жінка (і це природно) краще обходилася біля землі, аніж чоловік; окрім того, чоловіцтво постійно змушене було обороняти свій дім, край від нападників, а жінкам доводилося самотужки вести господарство, виховувати дітей.

Словом, в одвічній боротьбі між чоловічою (сила, агресія) і жіночою (любов, ніжність) перемогла остання. Це засвідчено (ви вже знаєте з вивченого на попередніх уроках матеріалу) у фольклорі й обрядовості.

Мабуть, жоден народ, окрім нашого, не має стільки творів, де жінка переважала б над чоловіком і найчастіше була позитивним героєм.

Не випадково одне із головних завдань нашого уроку – з'ясувати які стосунки складаються між чоловіком та жінкою у драматичному творі І. Карпенка-Карого «Сто тисяч».

5. Сприйняття та засвоєння нового матеріалу

Чи мають місце у творі образи жінок? Яка їх роль і яке місце вони посідають в ньому? Чому?

Відповіді учнів.

Отже, проблема рівності між чоловіком і жінкою не є надуманою. У житті суспільства стосунки між статями споконвіків займали вагоме місце. В українській родині жінка була або рівноправним членом, або й головною особою.

Бесіда за запитаннями:

- Чи так це відбувається у творі? Доведіть свою думку, використовуючи уривки з твору.
- Якою ви уявляєте дружину Герасима Калитки?
- Як відбувається розмова між чоловіком та дружиною? (*Інсценізація уривків (дія друга, ява XI)*)
- У чому виявилася неповага Герасима до жінки? Наведіть приклад з твору. (*«У мене в шапці більше розуму, ніж у тебе в голові»*)
- З яким проханням звернулася Параска до чоловіка? (*У церкву поїду з Мотрею... Звели і нам коней запрягти»*)
- Що той їй відповів? (*До церкви можна й пішки піти, тут недалеко – три версти. Люде в Київ ходять за чотириста верстов, а ти не хочеш потрудитися для божого дому й шість верстов – ай-ай-ай, а ще богомольна!.. Худобу ганять в празник гріх Блажен чоловік, іже скоти милує»*)
- Про що це свідчить?
- Через що Герасим майже трохи не побив дружину? (*«Ах ти ж відьма чортова, то ти оце мене дратувать заходилась, та я...»*)
- Що згадала Параска відтоді, коли була молодою? (*Бий, бодай тобі руки посохли! І замолоду з синяків не виходила, бий і на старість! У! Харциз – коняку жаліє, а жінку бить збирається...»*)
- Як поведився Герасим із Параскою, коли та почала цікавитися тим, що приніс їй чоловік додому? (*«Я тебе попитаю! Я тобі покажу... я... я... тебе уб'ю... я тебе задавлю, коли будеш у вічі! Геть пішла!»*)
- Хто така Мотря? Якою ви її уявляєте? (*Наймичка Мотря – дівчина з глибокими почуттями, працьовита і розумна, змальована в комедії з симпатією.*)
- Що говорив Роман про Мотрю? (*«Оце дівка! І я ж, здається, не з послідніх, а мало не впав. Оце робітниця, оце жінка – сама за косарем зв'яже!»*)

- Чи щирою, на ваш погляд, була згода на те, щоб Роман одружився на Мотрі? Наведіть переконливі аргументи.
- Що можна сказати про мову персонажів?
- Чи могли скластися стосунки між чоловіками та жінками скластися по-іншому? Як саме?
- Яка проблема порушена у творі? Чи є вона актуальною сьогодні?

(Словникова робота: *рівноправність, гендер, гендерна рівноправність*)

Дійсно, проблеми, пов'язані з долею жінки будуть актуальними завжди, бо через свою соціальну значимість вони потребують постійної уваги.

У сучасному демократичному суспільстві всі люди є рівними в правах незалежно від віку, статі, стану здоров'я, фізичних і духовних можливостей. Кожен із нас шукає дружби, відчуває біль, потребує захисту, безпеки та впевненості, хочуть, аби їх поважали. Для того, щоб усвідомити ці прості істини, ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини.

Увага на мультимедійний екран.

6. Узагальнення

Проблема рівності у творах української літератури – це пошуки нових підходів у відображенні чоловічого та жіночого культурного досвіду в розумінні проблеми взаємодії характеру і статі, мови і статі.

Підсумки уроку

Жінка... Дружина, мати, сестра, наречена, дочка, невістка... Кожна з них, несучи на собі тягар моральної відповідальності за благополуччя рідних і близьких людей сама часто залишається наодинці зі своїми проблемами: незахищеністю, залежністю від різних життєвих обставин, процесом соціальної нерівності, побутових забобонів, сімейної тиранії...

А на завершення я хотіла б запитати: чи переконалися ви в необхідності будувати між чоловіками і жінками гендерно чуйні взаємини. Чи гадаєте ви, що права і можливості чоловіків і жінок повинні бути рівними? Якщо ваша відповідь «ТАК», я хочу почути гучні, бурхливі оплески!

Чоловік і жінка, безумовно, різні. Але вони, безумовно, рівні. Вони рівні в правах бути такими, якими вони є. Вони рівні в праві мати те, що вони хочуть. Вони рівні в праві мріяти і здійснювати свої мрії.

7. Оголошення результатів навчальної діяльності учнів

8. Домашнє завдання: дати загальну характеристику жіночим образам комедії; скласти кросворд: «І. Карпенко-Карий. Життя і творчість. Комедія «Сто тисяч»

УРОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Урок розвитку зв'язного мовлення (10 клас)

*Учитель української мови та літератури
Запорізької гімназії № 6 Тараніна О.Ю.*

Нині ми переживаємо новий виток жіночої емансипації, піднесення жіночого руху і вибуху жіночої «енергетики» в усіх сферах життя. Я не можу залишитися осторонь цього руху, відчуваю в собі бажання та сили донести до молодого підростаючого покоління філософію гендеру.

Робота з цієї теми в гімназії № 6 почалася впроваджуватися мною з 2008 року, тоді було втілено проект «Великі жінки України». Цей проект містить розповідь про деяких із найславніших жінок нашої землі, починаючи від часів Київської Русі й аж до наших днів. Тут і жінки-патріотки знатних родів та відомі меценатки, жінки-вчені, літераторки, мисткині, громадські та політичні діячки нового часу, учасниці боротьби за незалежність України, будівничі українського світу. Проект із цікавістю сприйняли учні та учителі гімназії. Результатом дослідження в межах проекту стала збірка «Великі жінки України», що передана до шкільної медіа теки.

Тема: Розвиток зв'язного мовлення. Створення власних висловлювань.

Мета:

- розвивати вміння самостійно визначати тему бесіди та її зміст;
- розвивати вміння добирати цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі і з власного життєвого досвіду;
- закріплювати вміння вести бесіду, використовуючи формули мовленнєвого етикету;
- подати гендерні знання для хлопців та дівчат, намагатися зламати гендерні стереотипи;
- виховувати в учнях поважне ставлення один до одного.

Актуальність уроку

На тлі тієї популярності, якої набули гендерні питання за останні роки в Україні, взаємозв'язок гендеру та сім'ї як соціальних інститутів розглядається доволі рідко. Навіть при вивченні проблеми гендерної соціалізації дуже рідко дослідники виходять на конкретну характеристику цього процесу в сучасній родині, де й починається гендерна соціалізація дитини. Також неможливо зрозуміти особливості виконання гендерних ролей, що закріплюються у гендерних стереотипних уявленнях, не дослідивши їх функціонування в сімейному осередку.

Навчання й виховання юного покоління нині великою мірою ґрунтується на статеворольовому підході, який істотно обмежує розвиток особистості рамками традиційних ролей в основних сферах життєдіяльності людини: родині, вихованні дітей, освіті, роботі й професії.

Справжня рівність не передбачає нівелювання статі, але враховує в освітньому процесі специфіку життєвих інтересів та психологічних відмінностей дівчат і хлопців, а також далеку від ідеальної гендерну ситуацію українському суспільстві.

Хід уроку

Учитель. Сьогоднішній урок ми присвяtimo цікавій бесіді, тему якої я прошу вас самостійно сформулювати наприкінці нашої розмови. Пропоную вам переглянути відеоролик, акцентуйте увагу на висловах відомих осіб.

Перегляд учнями відеоролика.

Учитель. Поділіться своїми враженнями від побаченого. **Відповіді учнів.**

Учитель. Зовсім різні точки зору. Питання ролі й значення жінок у суспільстві були неоднозначними, іноді суперечливі висновки. Проблематика статі формувалася в доволі різноманітному соціальному й інтелектуальному контекстах.

Докорінні зміни в соціальній структурі, в політичному житті. Злам усталених стереотипів, характерних для минулого сторіччя, поставили проблему гендерних відносин на рівень теоретичного осмислення. Ми не можемо засуджувати історичну обмеженість, упередженість філософів минулого, їхню інтуїцію щодо сфер жіночого буття, а зрозуміти, осмислити в наших силах, уникнути помилок минулого можемо.

Діалог учителя з учнями супроводжується презентацією.

Постає питання: що є найяскравішим показником відносин між чоловіком та жінкою?

Відповіді учнів кохання, повага, діти, **родина**. Назвіть асоціативний ряд до слова « родина».

Відповіді учнів

Я почула ключові слова «чоловік» та «дружина». За тиждень до уроку я провела соціопитування серед учнів старших класів «Образи ідеального чоловіка та ідеальної дружини», ознайомтеся з результатами, зверніть увагу, що зазначено на перших місцях, що - на останніх. Це ваші ідеали, образи, які склалися з вашого життєвого досвіду. А тепер подивимось на реальне життя, що відбувається сьогодні насправді.

Сучасна жінка поєднує материнство з роботою поза домом. Багато дітей, як раніше не народжує, отже, частину часу присвячує реалізації своїх здібностей, знань: професійне вдосконалення, кар'єра, громадська робота. Але від жінки вимагається зосередженість на домашній роботі, а звідси перевантаження, втома.

Сучасний чоловік звик до успіху в суспільній сфері, працює і пам'ятає «Домашня праця – справа не варта справжнього чоловіка», «Гарна мати повинна віддати все дітям, а потім думати про себе», тобто звільняє себе від домашніх обов'язків.

Натомість, усупереч поширеним стереотипам про те, що одруженій жінці живеться легше, бо про неї піклується чоловік, наукові дослідження показують, як це не відповідає дійсності.

Цікавий факт: психолог Джесі Бернард висунула «шокову теорію шлюбу», згідно з якою шлюб для жінок – психологічне випробування. Різка зміна ролей: з об'єкта залицяння жінка перетворюється на няньку, служницю, а образ чоловіка «супермена» розвіюється.

Діти, уявіть, що пересічний чоловік та жінка, маючи ідеали своєї «другої половинки», розуміють, що в реалії все не так. Що відбувається?

Відповіді дітей (стрес, конфлікт, розлучення)

Психологи стверджують, що в основі родинного щастя, злагоди лежать міжособистісні стосунки.

Повернемось до ваших ідеалів, зверніть увагу, що дівчата якраз на перші місця висувують міжособистісні стосунки, а хлопці дають інші відповіді. Як ви думаєте, чим це зумовлено, чому саме такий розподіл пріоритетів?

Відповіді дітей.

Психологи свідчать: важливі проблеми сімейного життя, реальний розподіл сімейних доходів: придбання дорогих речей, вибір місця проживання, вибір навчального закладу для дитини - вирішують разом чоловік і дружина. А що вам відомо про розподіл прибутків у родині?

Відповіді учнів.

Залежно від розподілу влади розрізняються **патріархальні сім'ї** – голова родини батько, тільки він розподіляє матеріальні ресурси, приймає життєво важливі рішення щодо дружини, дітей. Іншими словами – влада у нього. **Матріархальні сім'ї** – голова – мати.

Егалітарні – рішення приймаються колегіально або передоручаються тому, хто компетентніший у розв'язанні певної проблеми. За дослідженнями психологів: 70% українських сімей – егалітарні, демократичні.

Цікаві факти, статистика:

- у чверті молодих сімей – чоловік заробляє гроші, а дружина займається їх розподілом;
- у 60% сімей – усі гроші в певному місці, і кожен із партнерів бере необхідну суму;
- у кожній десятій сім'ї – гроші розподіляються за патріархальним принципом;
- у шостій частині сімей – партнери залишають зарплатню кожен у себе, виділяють певну суму на сумісні витрати.

Хоча більшість українських сімей егалітарні, за оцінкою самих жінок, тільки 55% вважають себе рівноправними з чоловіком у родині, близько чверті жінок вказують на своє другорядне становище в сім'ї, а решта – не може відповісти на це питання.

Принципи патріархату спрацьовують не тільки в родині, але й у суспільстві в цілому.

Соціальні реалії	
Дружина:	Чоловік:
• Виховує дітей	• Працює
• Господарить	• Робить кар'єру
• Працює	
• Робить кар'єру	
• Підтримує кар'єру чоловіка	

МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ:
• ВЗАЄМОПІДТРИМКА
• РОЗУМІННЯ
• КОХАННЯ
• ПОВАГА
• ВЗАЄДОПОМОГА

Жінки	Чоловіки
користуються більше правою півкулою мозку	користуються більше лівою півкулою мозку
➤ Інтуїція ➤ Більше цікавляться взаємодіями ➤ Схильні до реальної самооцінки ➤ Вербально орієнтовані	➤ Математичний склад розуму ➤ Оцінюють ситуацію не покладаючись на емоції та почуття ➤ Частіше переоцінюють свої можливості ➤ Візуально орієнтовані ➤ Мають сильнішу логіку

РОЗПОДІЛ ВЛАДИ		
• ПАТРІАРХАЛЬНА РОДИНА	• МАТРІАРХАЛЬНА РОДИНА	• ЕГАЛІТАРНА РОДИНА
70% УКРАЇНСЬКИХ СІМЕЙ – ЕГАЛІТАРНІ, ДЕМОКРАТИЧНІ		

Повернемося до сучасних сімей, пропоную вам експеримент:
Що говоримо в такому випадку, в такій ситуації?

Відповіді дітей. А тепер що можна сказати?

Відповіді дітей. (Спрацьовують стереотипи)

Учитель. Чому ці два феномени не збігаються, хоча в ідеалі мали б?

Річ у тім, що ідеологія, до якої належать ці уявлення про роль жінки та чоловіка формувалися протягом багатьох сторіч у минулому і була закріплена в цілій низці стереотипів, які передавалися з покоління в покоління. Причому засвоєння їх припадає буквально на перші роки життя дитини, що й обумовлює їхню подальшу стійкість.

У тому році ми розглядали з вами поняття певної політики рівних прав – гендер. Так-от, з точки зору тендеру (слайд з визначенням).

Звідси й конкретний механізм, що забезпечує проведення довгострокової політики держави: керівник на виробництві не повинен вказувати родині, хто з батьків скористається відпусткою з догляду за дитиною, хто працюватиме повний або неповний день (можливо це зручніше зробити батькові).

Родині не повинен нав'язуватися тип відносин. Сім'я сама визначить, що їй треба.

Ми з вами сьогодні на уроці вели бесіду, висловлювали думки, аргументували їх, вступали в діалоги – розвивали власне мовлення. Визначте, будь ласка, самостійно тему нашого уроку.

Відповіді дітей.

А що можемо ми з вами зробити щодо популяризації гендерної теорії в суспільстві?

Відповіді дітей.

Оцінювання.

ЧОЛОВІК	ЖІНКА
• ЗАРОБЛЯЄ ГРОШІ	• ВЕДЕ ГОСПОДАРСТВО
• МАТЕРІАЛЬНО ЗАБЕЗПЕЧУЄ РОДИНУ	• ВИХОВУЄ ДІТЕЙ

ЖІНКА	ЧОЛОВІК
• ЗАРОБЛЯЄ ГРОШІ	• ВЕДЕ ГОСПОДАРСТВО
• МАТЕРІАЛЬНО ЗАБЕЗПЕЧУЄ РОДИНУ	• ВИХОВУЄ ДІТЕЙ

ГЕНДЕР – політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації.

• ЖІНКА ТА ЧОЛОВІК МАЮТЬ ОДНАКОВІ ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ І МОЖЛИВОСТІ У ВСІХ СФЕРАХ ЖИТТЯ, ЗОКРЕМА І СІМЕЙНІЙ

• РОДИНА МАЄ БУТИ СУВЕРЕННОЮ В ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ЩОДО ЇЇ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ДЕМОГРАФІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ

УРОК ЛІТЕРАТУРИ «ВІЧНЕ ДИВО КОХАННЯ» (11 клас)

*Яковлева Ангеліна Миколаївна,
вчитель української мови та літератури НВК № 7,
магістр філологічних наук*

XX-XXI сторіччя стали епохою встановлення *гендерної рівності* - соціальної рівності чоловіків і жінок, тобто утвердження основ *гендерної рівноваги та гендерної демократії*. Країни Європи швидкими темпами переводять у практичну площину положення про те, що розширення можливостей жінок, їхня участь на основі рівності в усіх сферах життя суспільства є одним з найголовніших чинників економічного, соціального і культурного розвитку. Гендерний фактор розглядається світовим співтовариством як фактор прогресу та один з потенціалів розвитку людських ресурсів.

Тому, на мій погляд, сучасного вчителя, який прагне досконалості у собі та своїй роботі, не можуть не цікавити нові технології, методи, форми та тенденції у вихованні та навчанні.

Уміти знайти потрібний момент на уроці для розмови, адресованої майбутньому чоловікові або жінці, створити довірливі стосунки з учнями, викликати інтерес до гендерної тематики і її розуміння – завдання не просте. Його реалізація значною мірою залежить від моральної установки і переконаності самих вчителів, від їх майстерності подати навчальний матеріал.

Урок «ВІЧНЕ ДИВО КОХАННЯ»

Мета: навчати дітей сприймати художнє слово як спосіб передачі особливих почуттів людини, сприймати почуття кохання як людський фактор, а не жіночий або чоловічий; активізувати естетичні переживання учнів; сприяти вираженню ними власних думок за допомогою адекватних мовних засобів; розвивати інтерес до національної спадщини та світової культури; виховувати естетичний смак, почуття доброти і поваги, почуття гендерної рівності.

Обладнання: портрети письменників, аудіо записи, картини.

Тип уроки: інтегрований (українська література – музика), урок – літературний салон.

Форми роботи: евристична бесіда, виразне читання поезії, прослуховування музичних творів.

Епіграф: Як рано ми вмієм кохати,
Як пізно любов цінують. М. Луків

ХІД УРОКУ

I. Вступне слово вчителя.

Як надзвичайно сонце засвітило,
Все по-новому зацвіло,
Здається, мамо, зрозуміло:
До мене кохання прийшло.

У ранню пору життя, як вранішнє сонце, сходить у душі кохання – трепетне, світле, що боїться розчарувань, але обнадійливе. Щаслива та людина, у житті якої воно було. А ще щасливішою є та, котра живе очікуванням свого кохання.

Для одного – це сором'язлива, боязка перша любов, а для іншого – сильна пристрасть, що заповонила все серце. І слова кохання теж звучать по-різному. Це й крик, що лунає начебто на весь світ: «Я тебе кохаю»; це й м'який ніжний шепіт: «Люблю, люблю, люблю».

Рядки кохання вічні, як і саме життя, нема й не буде їм кінця, до поки жива на землі людина. Кохання – це бажання жити.

(К. Дуб. «Пісня про любов»)

У срібні дні, у сивоскронні роки
Буду марить, пам'ятать все знов
Про твою гарячу, ніжну, вірну,
Не розгадану ніким любов.

Мрії вітер знов напне вітрила,
В синю даль лелека полетить.
Я тебе, кохана, ніжно й вірно
Буду і в розлуках цих любить.

І в степах, що маревом повіті,
Може, й стріну мрію золоту,
Назбираю колосків із жита,
Цвіт багрянний в коси заплету.

Хай нам іній серце не остудить,
І мороз волосся не сріблить.
Я тебе, кохана, ніжно й вірно
Буду і в розлуках цих любить.

II. Актуалізація опорних знань.

Двоє. Він і вона. Пригадайте літературні твори, що в них «зустрічаються двоє».
(Петро і Наталка. І. Котляревський, «Наталка Полтавка»; Іван і Марічка. М. Коцюбинський, «Тіні забутих предків»; Шура Ясноградська і Черниш. О. Гончар, «Прапороносці»; Наталка і Григорій. І. Багряний, «Тигролови»; Ромео і Джульєтта. Шекспір, «Ромео і Джульєтта»; Ассоль і Артур Грей. О. Грін, «Пурпурові вітрила»)

І неважливо чоловік це чи жінка! Кохання робить рівними усіх. Не зважаючи на вік, суспільне положення, норми моральної поведінки і традиції того часу чоловік і жінка у справжньому коханні самовідданні, вірні, здатні на героїчні вчинки, самопожертву.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Завдання нашого уроку ви визначите самостійно. Чого ви очікуєте від уроку?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Слово вчителя.

Вічне диво кохання... Його небесний вогонь не згасає. І ніхто не в змозі буде до кінця пояснити, що ж це таке. Індійська народна мудрість стверджує, що життя без кохання схоже на засохле дерево на кам'янистому ґрунті. Таїна кохання завжди хвилюватиме, вимагатиме свого осмислення.

Як не любов, то що це бути може?
А як любов, то що таке вона?

Українське поетичне слово може висловити все – навіть саму сутність кохання. Мабуть тому будь-яке сильне переживання людини обов'язково шукає виходу в слові. Майже всі закохані пишуть вірші.

Прийшла любов. Непрохана й неждана.
Я її зустріти не зумів,
Вона до мене впливла з туману
Моїх юнацьких несміливих слів.

Вона прийшла, завітчана і мила,
І руки лагідні до мене простягла,
І так чарівно кликала й манила,
Такою ніжною і доброю була

І я не знав, як жайвір в небі тане,
Кого остерігає з висоти...

Прийшла любов непрохана й неждана –
Ну як мені за нею не піти.

(В. Симоненко, «Прийшла любов»)

Кохання – це щастя чи горе? Кохаючи, ми знаходимо підкову на щастя чи втрачаємо її?

2. Читання новели В. Симоненка «Чорна підкова». (Розігрування за особами).

(Уривок із новели В. Симоненка «Чорна підкова». Читають учні. Можна в особах.)

- Я не люблю тебе, - сказала дівчина, дивлячись у небо. – Ти брехав мені.
- Я не брехав тобі...
- Ти не любив мене.
Він дивився у землю й не бачив, що коїться над ним.
- Я люблю тебе, - хлопець нервово човгав черевиком по зеленому горбику і вже вибив на ньому чорну підкову. – Я люблю тебе...
- Ти просто боїшся втратити мене і залишитись самотнім.
- Дурниці! – раптом загарячився він. – Коли я став байдужим тобі, то...
Вони раптом заплакала і ледве втрималась, щоб не припасти йому до грудей.
- Я теж хочу бодай одну людину зробити щасливою, - сердито ввігнала підбор у глевку землю і прожогом кинулась геть.
- Почекай, - він рушив за нею.

Тягуче закашлявся грім, і об листя запорошали великі, мов боруб'яки, краплі. З хмар виринули двоє. Вони трималися за руки і бігли прямо під клен. Зупинилися, захекані і мокрі, щасливі, що знайшли таку густу крону.

- Дивися, підкова, - вигукнув хлопець.
Вони присіли біля чорної дуги, впаяної в зелене божевілля. І якось несподівано зустрілися їхні очі, потім руки і губи.
- Підкову знаходять на щастя, - прошепотіли її уста.
Ті, що знаходять підкову, ніколи не думають про тих, хто її загубив.

3. Евристична бесіда.

- Що символізує підкова? (Підкова – символ щастя.)
- Чому другій парі вдалося її знайти? (Друга пара закохана, тому вона і побачила підкову, адже взаємне кохання – завжди щастя.)
- Хто на вашу думку винуватий у першій парі, дівчина чи хлопець? (Обидва, у втраті кохання завжди винуваті обидва).

4. Доповідь учня. І. Франко. Інтимна лірика.

«У коханні неминуха ідеалізація», - повторюють нам з дитинства. Той, хто кохає, бачить у коханому те, чого не бачать інші, «не засліплені коханням люди». Вони бачать вугілля, а він – алмаз, вони – «нічого особливого», а вона – чудо із чудес. Кохання окриляє людину, дає й відчуття повноти життя, навіть тоді, коли воно нерозділене.

Як почуєш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко!

Се не сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко;
Се розлука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко. (І. Франко, «Як почувеш вночі...»)

Люблю. Без пам'яті люблю...
Хай, може, більше проклинаю.
Я знаю – сам себе гублю,
Але не можу, і кохаю...

Хто ти? Ти квітка без краси,
Ти літній ранок без проміння,
Ти в щасті жити не даси
З душею, повною каміння.

І все ж люблю! За що люблю,
І сам не бачу і не знаю...

Я знаю, сам себе гублю,
Але не можу, і кохаю. (О. Олесь)

Для деяких жінок і чоловіків не важливо кохають їх чи ні, важливо те, що вони самі здатні відчувати такі почуття.

Тільки відчувши, тільки переживши почуття кохання, письменник може взяти на себе сміливість вдатися до його опису. Іван Франко сприймає кохання як нагороду, як вищий дар, посланий Богом. Вашій увазі уривок з повісті І. Франка «Перехресні стежки». Знайдіть слова, словосполучення, що передають неповторність першого кохання.

«У Євгенія широко дихали груди, блищали очі, в голові фуркотили дикі, смілі та енергійні думки; він мав те чуття, що відніс якусь важку перемогу, здобув щось безмірно цінне, був в хвилину в раю і виніс відтак такий скарб, якого йому вистане на озолочення цілого, хоч би й як нещасливого життя.

І чим, властиво, він був щасливий у ту пору? Він і досі чує подих того щастя, але як воно прийшло, в чім проявляло себе, він не міг сказати».

- Які слова ви виділили? Як ви розумієте вислів «подих того щастя»?

5. Слово вчителя.

Звичайно для коханої людини хочеться віднайти якісь незвичайні, дивні слова. Та навіть сотні раз чувані слова любові закоханим здаються особливими.

Тема кохання не раз знаходила своє відображення в музичних творах. Кохання надихало Бетховена, Штрауса, Шопена на створення музичних шедеврів. Це і «Місячна соната» Бетховена і «Сентиментальний вальс» П. Чайковського, і безліч романсів. Перелік можна продовжувати й продовжувати.

Відомим твором про закоханих страв балет Сергія Прокоф'єва «Ромео та Джульєтта». Його музика яскраво розкриває основний конфлікт трагедії – зіткнення світлого кохання юних героїв з родовою ворожнечею старшого покоління.

Послухайте п'єсу з цього балету «Ромео і Джульєтта перед розлукою». (Звучить мелодія)

- Чим характеризується ця музика?

(Мелодія поступово наростає, потім повільно спадає. Здається, що от-от зазвучить голос Джульєтти. В уривку розкриваються образи Ромео і його коханої, котрі героїчно відстоюють свою любов.)

Сонети Шекспіра надихали багатьох композиторів на створення музики до них. Надзвичайно гарними за музичними фразами є сонети Шекспіра у перекладі С. Маршака, покладені на музику М. Таравердієвим. Послухайте сонет «Люблю». Чим він схвилював вас?

6. Доповідь учня. Петрарка і Лаура.

Люди з досвідом кажуть, що кохання швидко проходить. Одні кажуть, що чоловіки вміють кохати сильніше, інші - що жінкам притаманна вірність і самопожертва. Та чи можна розділяти

кохання на чоловіче чи жіноче. В коханні люди рівні... Не мають статі, не мають віку, мають тільки душу.

Старішає кохана жінка. Сивіє її волосся. Зморшки вкривають її обличчя, важкою стає хода. Але Петрарка стверджував, що й такою кохав свою Лауру. Можна заперечити, сказати, що Петрарка, засліплений своєю любов'ю, не помічав, як старіє Лаура, що її він бачив зрідка на вулиці чи в церкві. Та він помічав. Більше того, коли Лаура була молодою і він закохався в неї, то побачив її в своїй уяві постарілою, зі «збляклим ликом», і його пройняли така ніжність і біль, що не можна порівняти з жодним почуттям не лише у давній лицарській любовній ліриці, але й у його власних сонетах.

Найбільше гостро він відчував, як кохав Лауру після її смерті.

Напевно, найтяжче в житті горе – втрата коханої людини. Леся Українка пережила таку біду.

7. Доповідь учня. Вірність кохання.

Свого коханого Сергія Мержинського їй не вдалося врятувати: він помер у неї на руках.

Все, все покинуть, до тебе полинуть,
Мій єдиний, мій зламаний квіте.
Все, все покинуть, з тобою загинуть,
То було б щастя, мій загублений світе;

Стать над тобою і кликнуть до бою
Злую мару, що тебе забирає,
Взять тебе в бою чи вмерти з тобою,
З нами хай щастя і горе вмирає.

Ця жінка не соромилась своїх почуттів, відкрито віддавалася своєму коханню. Вона зробила усе, щоб бути зі своїм коханим. Не зважаючи на своє здоров'я, вона робить усе, щоб врятувати його... та нажаль він помирає на її руках.

Поетеса Олеся Омельченко у своїй поезії розповіла про жінку – вдову, котра втратила чоловіка під час війни.

Любити знов? Чи ждати вороття?
Для серця порятунку вже нема.
Ні цим, ні тим кохання не вертають,
Як не повернеш втрачене життя.
І стала зрозумілою мені
З мого села вдова стара і дивна –
Її коханий вбитий на війні,
Та стільки літ самотня, мов билина.
Ні діточок, ні внуків – тільки сад.
Та ще як зайдеш у світлицю,
Усміхнений, красивий, яснолиций
До вас озветься з рамки лейтенант.
... А тітка Віра яблук принесе
Червонобоких, рушником їх витре.
На подив мій, неначе ждала вже
Ще глибшим, світлим подивом освітить.
І погляд її стане молодим,
Й далеко десь задивиться крізь роки...
Ні, не пробачте віхоли в мені,
Та годі обпікати власний спокій!..
Отак тоді посиділи удвох,
Погомоніли про врожай, про квіти.
І бачила, їй руки ніде діти...
І щось у нас однакове було.

- Що вас схвилювало в цій поезії? Чи маєте ви власні життєві приклади?

(Моя знайома працювала в сільському музеї. Відкривався він лише у певні дні. Вона помітила, що у музей стала заходити старенька жінка. Експонатів ніяких не розглядала, зупинялася біля

одного стенда і щось шепотіла. Знайома вирішила поговорити із старенькою. Вона запитала, чому бабуся стоїть завжди саме біля цього стенда. А та, показавши на групову фотографію, відповіла: «Так он же мій Андрій. Я приходжу сюди і розказую йому про дітей, про сусідів, новини сільські...»

Ця історія примусить зацеміти й найжорстокіше серце.

Може, в цій бабусі ви пізнали знайому вам людину? Можливо, і у вас є що розповісти про жінок, котрі втратили на війні своїх чоловіків?

- Яка на вашу думку найвизначніша риса жінки?
- Чи може такими рисами бути наділений чоловік?

Про жіночу та чоловічу вірність у коханні написано й розказано чимало. Історії вражають і дивують глибиною почуття.

8. Доповідь учня. Історія вірного кохання у музичному мистецтві.

Історію про вірне кохання поклав в основу своєї поеми «Авось!» Андрій Вознесенський. Видатний російський мандрівник і державний діяч Микола Резанов у 1806 році вирушив у подорож до Каліфорнії. На зворотному шляху він помер у Красноярську. Донька губернатора Сан-Франциско, Кончита, заручившись із графом Резановим, чекала його 35 років: з 16 до 52. А тоді дала обітницю мовчання. Є високі людські вчинки, котрі за своєю красою і вартістю залишаються в свідомості поколінь нарівні з великими шедеврами мистецтва.

Ця романтична історія не пройшла повз серце композитора О.Рибнікова. Разом з поетом А.Вознесенським йому вдалося створити гімн кохання, звернений до людей будь-якого віку.

(Звучить аудіозапис пісні «Я ніколи тебе не забуду» із рок-опери «Юнона і Авось».)

9. Слово вчителя.

Про кохання написано так багато! Багато, тому що коли це почуття з'являється, завмирає серце, тремтить душа, хочеться писати вірші й оспівувати свою любов.

Про кохання написано багато, адже це невичерпне почуття. І воно існуватиме до тих пір, поки жива на землі людина, поки б'ється її серце.

- Чи є у вас улюблені поезії про кохання?
- Може, ви маєте бажання прочитати свою?

(Учні виразно читають поезії відомих авторів та свої власні)

Зі словом «кохання» у кожного свої асоціації.

- З чим у вас асоціюється кохання у вас? Що найчастіше дарують коханим?

(Квіти. Червоні троянди – символ кохання.)

На пероні, на люднім пероні,
Де розлуки і зустрічі плачуть,
Хтось розсипав троянди червоні...
І здається, ніхто їх не бачить.
А троянди, а троянди
До людей пелюстками кричать:
«Ми не квіти, ми кохання,
А кохання не можна топтати».

V. Підсумок уроку. Оцінювання.

- Як ви розумієте зміст епіграфа до нашого уроку?
- Які музині твори про кохання ви знаєте? Назвіть їхніх авторів.
- Що вам сподобалося на уроці?
- Хто з українських поетів писав твори про кохання?
- Погляньте в записи, що їх ви зробили на початку уроку. Зачитайте їх. Скажіть, чи справдилися ваші сподівання. Чи виконали ми завдання, які ставили перед уроком?
- Що ви можете сказати про кохання чоловіків та жінок? Чи можна його розділяти? Хто, на вашу думку, кохає сильніше?

VI. Домашнє завдання (на вибір)

- 1 група. Написати твір-роздум на тему «Що таке кохання?».
- 2 група. Вивчити вірш про кохання.

УРОК ЛІТЕРАТУРИ

Тема. «Боротись за щось найвище, сягаюче далеко поза буденне щастя...»
(за твором О.Кобилянської «Людина»)

Силка Лідія Сергіївна,
вчитель української мови
та літератури НВК № 110

Мета уроку: розкрити зміст повісті «Людина», визначити вплив внутрішнього світу письменниці на творення характерів літературних героїв, дати повніше уявлення про переконання головної героїні – Олени Ляуфлер, про феміністичний рух і погляди на роль жінки у тогочасному суспільстві (XIX-XX ст.), а також про гендерну рівність на сучасному етапі;

розвивати творче мислення учнів, вміння аналізувати прочитане, формувати соціальні компетентності роботи в групах;

виховувати в учнів повагу до людини, доброту, порядність, вміння поважати думку інших людей.

Форми роботи на уроці: колективна, групова, індивідуальна; **методи:** частково-пошуковий, творчий

Тип уроку: урок-роздум

Обладнання: портрет О. Кобилянської, ілюстрації до повісті, виконані учнями, музичний супровід, виставка творів О.Кобилянської, портрети видатних українських жінок

Хід уроку

I. Актуалізація життєвого досвіду

1. Звучить уривок з “Лісової пісні” (інсценізація) у виконанні учнів-акторів (під мелодію Лукашевої сопілки).

2. Уривок з повісті “Людина” (діалог Олени і Стефана).

3. Що спільного у цих двох відомих творах, уривки з яких прозвучали?

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. Слово учителя

У пошуках людського ідеалу не одне покоління ставило перед собою питання: бути чи не бути? Якщо бути, то яким? Повістю “Людина” О. Кобилянська прямувала до своєї духовної наставниці і посестри Лесі Українки, котра підняла гостру проблему боротьби за вільне, духовно багате життя і устами своєї героїні проголосила: “Ні! Я жива, я буду вічно жити, я в серці маю те, що не вмирає...”

Гордість, висока самосвідомість, прагнення духовної досконалості – риси національного характеру українського жіноцтва, а також традиція, яка тягнеться від давніх часів – від княгині Ольги, Насі Лісовської, Соломії Крушельницької, Лесі Українки.

У цьому ряду – і прізвище видатної української письменниці О. Кобилянської. Це письменниця незвичайної долі. Ви знаєте, що вона виросла в німецькомовній родині і почала писати свої перші твори німецькою. Її погляди на життя та мистецтво формувалися під великим впливом європейської культури, зокрема філософа Ніцше. Те, що О. Кобилянська стала українською письменницею і присвятила свою творчість пригнобленому і пригнобленому українському народові, було її свідомим громадянським вибором.

III. Мотивація навчальної діяльності

1. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.

2. Бесіда :

- Яку назву мала перша редакція повісті “Людина”? (“Вона вийшла заміж”)

- Кому О. Кобилянська присвятила повість? (Наталії Кобринській)

- Хто така Наталя Кобринська? (повідомлення групи критиків – Наталя Іванівна Кобринська – це українська письменниця. У 1884 р. У Станіславові (нині Івано-Франківськ) заснувала “Товариство руських жінок”. Як громадська діячка, в 1891 році в Стрию скликала перше жіноче віче, на якому виступила з промовою про дитячі садочки та їхню доцільність у державі. Н. Кобринська стала організаторкою і видавцем альманахів “Наша доля”, “Жіноча бібліотека”, в яких друкувалися твори галицьких і буковинських письменниць і основною темою була емансипація).

- Що ж таке емансипація? (Емансипація – (від лат. терміна “звільнення сина від батьківської влади”) звільнення від залежності, скасування якихось обмежень. Поняття “емансипації жінок” в різний історичний час мало різне значення. У XIX-XX ст. воно означало боротьбу жінок за рівні з чоловіками права).

- О.Кобилянська захопилась ідеями емансипації і фемінізму. Що вам відомо про фемінізм? (Феміністичний рух базувався на тому, що в суспільстві несправедливо брали верх чоловіки, а їхні домінування в суспільному та громадському житті пов’язане з патріархальними пережитками. Жінки-феміністки борються за рівну участь з чоловіками у громадському та приватному житті).

ІУ. Сприйняття й засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Слово вчителя

Повість “Людина” є першою в українській літературі спробою розкрити проблему емансипації жінки. Разом зі своєю героїнею Оленою Ляуфлер письменниця повстає проти традиційного трактування ролі жінки суспільством, де домінують чоловіки, проти насильного обмеження її інтересів трьома німецькими “K”, “Kinder”, “Kirche”, “Kuche” (діти, церква, кухня)

2. Робота в групах

Представники молодого покоління :

I група – характеристика образу Олени Ляуфлер (духовний світ; віра у справедливість; ставлення до подружжя, до почуттів; до родинних обов’язків; феміністичні погляди; боротьба з міщанським світом).

II група – характеристика образу Стефана Лієвича (духовний світ; феміністичні ідеї).

III група – характеристика поглядів міщанського світу на подружнє життя, на

Олену Ляуфлер: образів радника, радникової дружини, брата Олени.

VI група – характеристика образу Фельса: погляди на життя, спосіб життя.

V група – характеристика гендерної рівності на сучасному етапі.

3. Виступи груп.

4. Висвітлення питань:

- Як оцінюєте вчинок Олени: це шлюб з розрахунку, зрада ідеалу, поразка в двобої з міщанським середовищем, чи й надалі залишається людиною?
- Поясніть слова Д. Павличка: “Навіть переможені героїні О. Кобилянської лишають враження сильніших людей, ніж їхні переможці”.

V. Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок.

1. Бесіда :

- Який зміст у слово “людина” вклала О.Кобилянська?
- Чи актуальними є проблеми, що піднімає О.Кобилянська в повісті для сьогодення?
- Яким ви уявляєте майбутнє Олени?
- За роки, коли жінки вибороли собі права нарівні з чоловіками здобувати освіту, обирати професію, що, на вашу думку, при цьому набули і що втратили?
- З’ясуйте зміст рядків Ліни Костенко:

А що таке життя?

Чи те, що переждалось?

Чи все-таки життя –

Це те, що відбулось?

VI. Рефлексія

- Що сподобалося і що не сподобалося на уроці?
- Як ви оцінюєте свою роботу і своїх однокласників на уроці.

VII. Оцінювання.

Домашнє завдання: написати твір – роздум “Мої враження від повісті О.Кобилянської « Людина».

ЛІТЕРАТУРНА ГРА

Кишмишян Т.М., вчитель української літератури ЗОШ № 14

Жінка-українка віддавна грала значну роль у суспільному житті. Вона не лише народжувала і виховувала здорове покоління, а й займалася громадськими справами, разом із чоловіками творила науку і культуру. Творила історію.

1. Усе в ній було, що належить мати «державному мужу». І мудрість, і сила волі, і дипломатичний такт, і хитрість, - усе мала княгиня. А от чоловіка її боги всім цим обділили. Тому й залишилася в історії сама лише його страшна смерть. А після княгині – пам'ять і слава про її діяння.

- Назвіть ім'я цієї княгині. Де можна побачити її портрет? Чи існує опис про помсту княгині? (Княгиня Ольга, дружина князя Ігоря; Радзивілівський літопис; «Повесть временных лет» Нестора).

2. Нестор, котрий не раз писав про синів Ярослава, взагалі не згадав про його дочок, а «Повесть временных лет» була й залишається нашим головним джерелом в історії Давньої Русі до початку XII століття. На підставі деяких вітчизняних пам'яток середньовічної писемності вдалося з'ясувати, що Ярослав мав трьох дочок.

- Як її звали? Хто з них більш відомий? (Єлизавета, Анна, Анастасія; Анна Ярославна – королева Франції).

3. Молода королева, допомагала чоловікові керувати державою, часто підписувала за нього документи, які збереглися й до наших днів. Без книг не уявляла собі повноцінного життя. На цих книгах учила своїх дітей материнської мови. Біблія, що належала їй, стала святою книгою Франції. На ній складали присягу королі, вступаючи на престол.. Її нащадки упродовж століть правили країною. Деякі з них дожили до наших днів, зокрема Олелько II, претендент на корону України.

- Її ім'я? Членом якої академії наук вона була? (Анна Ярославна – королева Франції; підпис на документах – «Анна Регіна»; Князь Ярослав «до книг мав нахил... І зібрав він писців многих, і перекладали вони з гречизни на слов'янську мову... Положив їх у церкві Святої Софії, що її спорудив сам». На київському княжому дворі утворилася своєрідна академія наук, членом якої і була Анна).

4. Знаю вісім штук: умію я
Вірші голосні складать,
Їздить на коні прудкому, як змія,
Плавають в пінявих валах
І на лижах на снігу шмигать,
Списом в оленя кидать,
Веслувать, як досвідний гребець,
Мечем, луком воювать.
А проте дівчина з Руської країни,
Що в короні сяє, мене не приймає...

- Кому призначені ці вірші? Хто переклав цю поезію норвезького короля Гаральда III Суворого, де йдеться про Україну? (Княжна Єлизавета, дочка Ярослава Мудрого; Іван Франко)

5. Про Анну зовсім не згадано в наших літописах, а от її племінниці Євпраксії пощастило. «Повесть временных лет», під 1109 роком повідомляє: «Померла Євпраксія, дочка Всеволода, 10 липня, і поклали її в Печерському монастирі, біля південних дверей. І зробили над нею божницю в тому місці, де лежить тіло її...».

- Чим була відома ця жінка? Який слід залишила в історії?

(Євпраксія-Адельгейда вільно володіла грецькою мовою, займалася наукою. Через деякий час Зоя (так її звали у Константинополі) завершила свій медичний трактат «Мазі». Розділом про гігієну тіла імператриця випередила європейських вчених на два століття. Мужня жінка – виступила публічно проти глави Константинополя – Генріха IV – від нього зазнала наруги і попросила захисту в Церкві).

6. Однією з найбільш відомих активних політичних діячів древньої Русі була дочка улюбленого сина Ярослава – великого князя київського Всеволода – Анна, яку літописці

прозвали Янка. Літопис Нестора віщує: «Отправилась в Греческую землю Янка... И привела Янка митрополита Иоанна».

- **Яка подія відображена в літопису?**

- **Чим була відома Янка?**

(З невідомих причин Янка ще в дівочтві постриглася в монахині, а Всеволод створив для неї жіночій монастир святого Андрія. Коли вмер київський митрополит, знайти йому заміну було доручено саме дочці Всеволода. Про цю подію і розповідає літопис).

Підведення підсумків гри.

УРОК ЛІТЕРАТУРИ

Тема уроку: Шевченко та гендерні відносини.

Чеховська Н.П.,

вчитель української мови та літератури ЗОШ № 14

Мета: ознайомити учнів з інтимним життям поета, дати поняття про гендерну рівність, показати на прикладі життя митця і його поезій, що Шевченко – борець за гендерні права жінок; виховувати і формувати поняття гендерної культури, поваги до жінок, визнання їх прав та рівності у суспільстві, дотримуватися кодексу честі та гідності.

Хід уроку

Вчитель. Сьогодні ми з вами познайомимось з подробицями життям поета, поняттям про гендерну рівність, і на прикладі життя митця та його творчості доведемо, що Шевченко – борець за гендерні права жінок.

Дійові особи

Шевченко

Музи

Оксана

Брат Тараса

Катерина

Батько

Мати

Варвара

Наймичка Ганна

Марко

Катря

Онуки

Критики

Шевченко.

Молюся, знову уповаю,
І знову сльози виливаю,
І думу тяжкою мою
Нічим стінам передаю.

КАРТИНА І. Оксана

Муза 1. Перше Шевченкове, дитяче цілком, кохання було до кучерявої Оксани Коваленко.

Шевченко. Ми вкупочці колись росли,

Маленькими собі любились.

А матері на нас дивились

І говорили, що колись

Одружимо їх. Не вгадали!

Старі зарані повмирали,

А ми малими розійшлись,

Та вже й не сходились ніколи.

Муза 2. Можна гадати, що ота Оксана – була та сама дівчина, що, беручи плоскінь, почула, як Тарас плаче біля череди.

Оксана. Прийшла, привітала,

Утирала (його) сльози

І поцілувала.

Шевченко. Неначе сонце засіяло,

Неначе все на світі стало

Моє... лани, гаї, сади...

І ми, жартуючи, погнали

Чужі ягнята до води.

Муза 3. З кохання того нічого не вийшло. Але першого кохання, як і перших сліз, викликаних кривдою та несправедливістю, - такі люди, як Шевченко, довіку не забувають.

Муза 4. Не забув Тарас і своєї Оксани. Героїню кращої своєї поеми «Гайдамаки» він назвав Оксаною.

Муза 1. Минуло після тієї сцени біля ягнят більше, може, 35 років. Тарас приїхав до рідного села, і перед ним воскрес образ Оксани.

Шевченко. (питає в брата) Чи жива ота Оксана кучерява,
Що з нами гралася колись?

Брат Тараса. Помандрувала
Ота Оксаночка в поход
За москалями та й пропала.
Вернулась, правда, через год,
Та що з того, з байстрям вернулась,
Острижена...
Занапастилась, одуріла...
А що за дівчина була, та так, що краля!

Шевченко. (до Оксани). Якби зустрілися ми знову,
Чи ти злякалася б, чи ні?
Якеє тихеє ти слово
Тоді б промовила мені?
Ніякого. І не пізнала б.
А може б, потім нагадала .
Сказавши: - Снилось дурній. –
А я зрадів би, моє диво!
Моя ти доля чорнобрива!
Якби побачив...

Критик 1. Геній Шевченка проявляється в кожному рядку, в кожному слові, в світогляді, у відношенні до жінки. Він не осудив свою Оксану, не відвернувся від неї, тим самим визнаючи її право, бути матір'ю, народивши позашлюбну дитину. Тарас все одно любить її, незважаючи на те, що вона опинилася на найнижчому щаблі суспільства. Таким чином, надаючи право матерям – покриткам, жити серед людей і бути рівноправними членами в громаді.

КАРТИНА II. КАТЕРИНА

Муза 2. Сидить батько кінець стола,
На руки схилився;
Не дивиться на світ божий:
Тяжко зажурився.

Муза 3. Коло його стара мати
Сидить на ослоні.
За сльозами ледве-ледве
Вимовляє доні:

Мати. Що весілля, доню моя?
А де ж твоя пара?
В Московщині, доню моя!
Іди ж їх шукати,
Та не кажи добрим людям,
Що є в тебе мати.
Не вертайся, дитя моє,
З далекого краю...
А хто ж мою головоньку
Без тебе сховає?
Хто заплаче надо мною,
Як рідна дитина?
Хто посадить на могилі

Червону калину?
 Доню моя, доню моя,
 Дитя моє любе! Іди од нас...
Муза 4. Ледве – ледве поблагословила...
Мати. Бог з тобою!
Муза 4. ...та як мертва на діл повалилась.
 Обіззався старий батько.
Батько. Чого ждеш, небого?
Катерина. (заридала, кинулась у ноги).
 Прости мені, мій батечку,
 Що я наробила!
 Прости мені, мій голубе,
 Мій соколе милий!
Батько. Нехай тебе Бог прощає
 Та добрії люди;
 Молись Богу та йди собі –
 Мені легше буде.
Катерина. (ледве встала, поклонила, вийшла мовчки з хати)
 Не вернуса!
 В далекому краю,
 В чужу землю, чужі люди
 Мене заховать...
 Боже ти мій!.. лихо моє!
 Де мені сховатись?
 Заховаюсь, дитя моє,
 Сама під водою,
 А ти гріх спокутуєш
 В людях сиротою,
 Безбатченком!
Шевченко. Отаке – то на сім світі
 Роблять людям люди!
 Того в'яжуть, того ріжуть,
 Той сам себе губить...
 Та нема де прихилитись
 В світі самотнім...
 Де ж ті люди, де ж ті добрі,
 Що серце збиралось
 З ними жити, їх любити?
 Пропали, пропали!

Критик 2. Шевченко осуджує тогочасні звичаї, закони села і суспільства в цілому, які змушують обманутих жінок йти з дому в безвість, тим самим прирікаючи їх на смерть, залишаючи дітей напризволяще. Навпаки, поет, на противагу всім оплакує своїх знедолених жінок, жаліє, бачить в них рівню собі, любить їх всім серцем і душею, тим самим заявляючи про їх право на щастя.

КАРТИНА ІІІ. ВАРВАРА

Минулися молодії, веселії літа,
 Немає з ким
 Остигло серденька нагріти.

Муза 2. Вони зустрілись в Яготині в 1843 році – княжна Варвара Рєпніна та український поет і художник Тарас Шевченко. Їй було 35, йому – 29.

Муза 3. Шевченко потоваришував з розумною княжною Варварою, яка сміливо простягла руку через безодню соціальної нерівності, що лежала між нею і Шевченком.

Муза 4. Вона стала його близьким другом, сестрою, його сумлінням, уміла цінувати в Шевченкові людину внутрішню і не боялась признати рівню собі колишнього кріпака.

Муза 1. У листі до свого духівника Варвара писала...

Варвара (пишучи). Звали його Шевченко. Запам'ятайте це ім'я. воно належить до мого зоряного неба. Шевченко посів місце в моєму серці, я часто думаю про нього, я зичу йому добро... Шевченко мені не чужий... Я кохаю його і цілковито довіряю йому.

Муза 2. Вельми стриманий до Варвари, Шевченко залишив одне-єдине відоме всім свідчення своєї небайдужості до Репніної – вірш-присвяту їй з поеми «Тризна».

Шевченко .
Душе с прекрасным назначеньем
Должно любить, терпеть, страдать,
И дар господний, вдохновенье,
Должно слезами поливать.
Для вас понятно это слово!
Для вас я радостно сложил
Свои житейские оковы,
Священнодействовал я снова
И слёзы в звуки перелил.
Ваш добрый ангел осенил
Меня бессмертными крылами
И тихостройными речами
Мечты о рае пробудил...

Муза 3. Княжна Варвара приховувала від усіх захоплення Шевченком. Лише одного разу розповіла про це матері. Але та назвала її почуття безсоромними.

Муза 4. Варвара дуже тяжко переживала своє кохання, не раз признавалася в ньому поетові. Проте Шевченко, хоч і розумів її, та не міг відповісти тим же, адже серцю не накажеш. Він жодним словом, жестом не показав своєї зверхності у стосунках з княжною.

Варвара (пишучи) Прощайте, добрий поете, не покидайте ні пера, ні пензля. Хай допоможе вам Господь всемогутній понести до кінця важезний хрест ваш тією вузькою і скорботною стежкою! За вас багато, багато молитв, а молитва задарма не пропадає.

Муза 1. Однієї долі їм не судилося.

КАРТИНА IV. «НАЙМИЧКА»

Муза 1. Тричі крига замерзала,
Тричі розтавала,
Тричі наймичку у Київ
Катря проводжала
Так, як матір.
Муза 2. І молила Бога,
Щоб швиденько верталася,
Бо без неї в хаті
Якось сумно – ніби мати
Покинула хату.
Муза 3. Після Пречистої в неділю
Наймичка ввійшла.
Наймичка. (у Катрі) А Марко в дорозі?
Катря . В дорозі ще й досі.
А я ледве додибала
До вашої хати,
Не хотілось на чужині
Одній умирати!
Коли б Марка діждатися...
Так щось тяжко стало!

Роздає онукам подарунки

А Маркові і собі нічого
Не принесла: не купила,
Бо грошей не стало,

Муза 3. А зароблять не здужала.
Й покапали сльози
З старих очей замучених.
Ледве, ледве встала
Із-за стола.
Ганна. Катерино!
Не та я вже стала:
Зледащіла, не здужаю
І на ноги встати.
Тяжко,
Катре, умирати
В чужій теплій хаті.
Чується стук у двері.
Чи чуєш ти, Катерино?
То ж Марко! Біжи зустрічати!
Уже прийшов. Біжи швидше,

Швидше веди в хату!
Слава тобі, Боже!
Насилу діждала!
Увійшов Марко, став на порозі.
Ганна (шепче) Слава... слава Богу.
Ходи сюди, не лякайся...
Я щось маю розпитати,
Дещо розказати.

Марко схилився до наймички.
Марку! подивися.
Я не Ганна, не наймичка,
Я...
Муза 4. Та й оніміла.
Марко плакав, дивувався.
Знов очі відкрила,
Пильно, пильно подивилась –
Сльози покотились.
Ганна. Прости мене! Я каралась
Весь вік в чужій хаті...
Прости мене, мій синочку!
Я... я твоя мати.

Критик 3. І знову Шевченко не звинувачує бідну жінку, а навпаки, він її возвеличує, захоплюється її мужністю, жіночністю, материнством, яка не впала у відчай, а знайшла у собі сили вийти зі скрутного становища, стати рівною рівним і, навіть більше того, знайти в собі сили зізнатися, хоча б перед смертю, синові, що вона його мати, не боячись зневаги. Поет підкреслює, що своїм зізнанням Ганна заявляє про своє право бути матір'ю, як і всі.

КАРТИНА V. ЛИКЕРА

А літа пливуть...
Пливуть собі стиха,
Забирають за собою
І добро, і лихо!
Забирають, не вертають
Нікого, нічого.
Шевченко. Якби з ким сісти хліба з'їсти,
Промовить слово, то воно б,
Хоч і як-небудь на цім світі,

А все б таки якось жилось.
Та ба. Нема з ким.
Ні. Треба одружитись,
Хоча б на чортовій сестрі!
Бо доведеться одуріти в самотині.

Муза 1. Відвідавши Україну в кінці 50-х років , уже після заслання, Шевченко все частіше відчуває себе самотнім.

Муза 2. Родич Тараса Григоровича Варфоломій Шевченко пригадував, що поет прагнув жити сім'янином. Мріючи про родинне життя, Шевченко не раз казав: «Чи дозволить мені Господь знайти хату й жінку та діждати дітей?»

Муза 1. Поривання до красуні Довгополенківни не мали в собі й сліду серйозного, глибокого кохання. Це була остання іскра великого, палкого, але змученого серця. І сватання це було потребою не кохання, а бажання позбутись самотності.

Муза 2. У поета збільшується почуття нудьгиб він відчуває ще більшу потребу мати біля себе друга серця. Душа його виливає свої бажання в «Молитвах».

Шевченко.
Мені, мій Боже! на землі
Подай любов, сердешний рай,
І більш нічого не давай!
Боже милий!
Тяжко мені жити!
Маю серце широкєє -
Ні з ким поділити!
Не дав єси мені долі,
Молодої долі!
Не давав єси ніколи,
Ніколи! Ніколи!
Не дав серця молодого
З тим серцем дівочим
Поєднати! – Минулися
Мої дні і ночі
Без радості, молодії!

Муза 3. І все ж один-єдиний раз у 1860 році Тарас Григорович таки зібрався одружитись. Обраницею його стала сирота – кріпачка Ликера Полусмакова.

Муза 4. Та друзі Шевченка радили йому не робити цього. Вродлива Ликера була, як Шевченко пересвідчився, непорядною, цинічною і грубою дівчиною. По тому Шевченко озлобився на весь жіночий рід.

Муза 1. Так і залишилась нездійсненою поетова мрія: мати звичайне родинне щастя.

Шевченко.
А я так мало, небагато
Благав у Бога. Тільки хату,
Одну хатиночку в гаю,
Та дві тополі коло неї,
Та безталанною мою,
Мою Оксаночку: щоб з нею
Удвох дивитися з гори
На Дніпр широкий, на яри...
Оксана.
Я тебе чекала роки й роки,
Райдугу снувала з рукава
На твої задумані мороки, на твої огрознені слова.
Я тебе в Закревській поманила,
Я душею билась в Рєпніній,
А в засланні крила розкрилила
В Забаржаді, смуглій і тонкій.
Ні мотиль – актриса Піунова,
Ні Ликери голуба мана

Цвітом не зронилася в грозову
 Душу вільну, збурену до дна.
 Я б тобі схилилася на груди,
 Замість терну розсівала мак,
 Та мені зв'язали руки люди.
 «Хай страждає, - кажуть,- треба так»
 Хай у ньому сльози доспівають
 В ненависть, в покару, у вогні.
 І мене, знеславлену, пускають,
 Щоб ридали вірші по мені.
 Я – Оксана, вічна твоя рана,
 Журна вишня в золотих роях,
 Я твоя надія і омана,
 Іскра нерозпалена твоя. (За І. Драчем)

Критик 1. Скільки нерозтраченої любові в серці поета. Сімейного затишку йому хотілося не просто так, бо в жінці він бачив рівню собі – чоловікові. Вона була б у його хаті не наймишкою, а Берегинею, його Музою. Шевченко поважав, любив жінок, жалів, і тому образ жінки так яскраво, з великою любов'ю він проніс через усе своє життя, возносячи жінку-страдницю до святих. Він поклонявся своїм Катрям, Оксанам, Маринам, Ганнам...

Вчитель. Сьогодні ми познайомились з Шевченком – людиною, яка уміє палко кохати, попри те, що доля не дала йому щастя мати сім'ю, бути батьком, але він кохав і був коханим.

Ми познайомились з Шевченком – захисником прав знедолених жінок, зневажених суспільством, законами, звичаями. Він бачив в жінці людину, яка має право на життя, щастя, любов. Тогочасні закони принижували гідність жінки, уцімлювали її в різних правах, і якщо жінка народжувала позашлюбну дитину, то суспільство засуджувало тільки її, звинувачуючи в усіх гріхах. Навіть не знаючи про гендерну рівність, поет уже в той час, відстоював права жінок, урівнюючи їх з чоловіками, мати право на гідне життя у суспільстві. Кожен рядок його поезій звучить, як гімн Жінці.

І на оновленій землі
 Врага не буде супостата,
 А буде син,
 І буде мати,
 І будуть люди на землі.

УРОК ЛІТЕРАТУРИ

Тема. Спиридон Черкасенко. «Маленький горбань». Людина починається з добра. 6 клас
Сіропол Світлана Євгенівна,

вчитель української мови та літератури ЗОШ № 84

Мета: проаналізувати з шестикласниками оповідання «Маленький горбань», розкрити психологію Павлика та інших персонажів твору; розвивати навички створення характеристики персонажів, ведення дискусії; виховувати почуття толерантності, гендерної рівності.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, умінь, навичок

Обладнання: портрет С. Черкасенка, виставка дитячих ілюстрацій до оповідання, мультимедійна дошка (презентація), тлумачний словник

Епіграф За добро добром спіши воздати, -
 Мудрість завше доброю була. (М. Луків)

Хід уроку

I. Повідомлення теми, мети уроку (електронна презентація)

II. Мотивація навчальної діяльності Вправа «Мікрофон»

- Чи треба нам сьогодні говорити про добро?
- Що ви чекаєте від уроку? Запишіть свої очікування на листочках. (Учитель прикріплює папірці на Дерево бажань). А щоб вам легше було визначитися, послухайте поезію Любові Забаштої.

Людина починається з добра,
Із ласки і великої любові,
Із батьківської хати і двора,
З поваги, що звучить у кожному слові.

Людина починається з добра,
З уміння співчувати, захистити.
Це зрозуміти всім давно пора,
Бо ми прийшли у світ добро творити.

Людина починається з добра,
Із світла, що серця переповняє.
Ця істина, як світ, така стара,
А й досі на добро нас надихає.

III. Сприйняття і засвоєння нового матеріалу

Слово вчителя. Роздивившись навколо, ми можемо побачити, що люди, які живуть поруч, різні за зовнішністю, поглядами на життя, знаннями, рівнем достатку. Кожний має свою віру, професію та спосіб відпочинку. Кожна людина – унікальна. У цьому людському розмаїтті необхідно бути дуже виваженим, спокійним, поміркованим у спілкуванні. Сьогодні на уроці ми будемо розмірковувати над особливостями гендерної й толерантної поведінки людей. Давайте з'ясуємо лексичне значення цих понять. **Словникова робота (електронна презентація).**

Слово вчителя. Щоб розвинути власну толерантність, треба розуміти інакшість людини, сприймати її такою, якою вона є, визнавати її права на повагу, розуміння, іншу поведінку, думки, зовнішність, помилки.

Чи існує якесь особливе правило вияву толерантності у взаємодії з людьми? Так, є, і в ньому втілена сама мудрість доброго ставлення до людей. Це – «золоте правило» моралі: «Поводь себе з іншими так, як хотів би, щоб інші поводитись з тобою». А як же живеться Павлику серед людей?

Евристична бесіда.

- Чим схвилювало вас оповідання?
- Опишіть зовнішність Павлика. Що є найвиразнішим у його портреті?
- Чи відчуває хлопчик чужий біль?
- Чи можна сказати, що Павлик має велике серце?
- Чи був хлопчик фантазером?
- Чому Павлик грався не з хлопцями, а з дівчатами?
- Де він не відчував себе самотнім? Чому?
- Чи здатний Павлик на мужній вчинок?
- Хто з персонажів твору виступає антиподом Павлику?
- Якої ви думки про Захарка?
- Чому він так легко, не задумуючись, ображав слабшого, каліку?
- Як до вчинку Захара поставилися діти?
- А ви, що сказали б йому, аби були поруч?
- Як ви думаєте, чому Захарко саме такий?
- Чому, на вашу думку, Павлик не пам'ятає зла і відмовився бити Захарка, й заборонив робити це дідусяві?
- Чи стане Захарко Павликовим другом?

Міні-диспут «Чи потрібно пробачати зло?» (електронна презентація)

Робота у групах

I група Створює порівняльну характеристику Павлика і Захарка.

II група Створює колаж «Головні герої оповідання»

Словесна презентація групами своєї роботи.

Бесіда.

- Що, на вашу думку, сильніше – слово чи кулак?
- Хто насправді сильніший – скалічений Павлик чи здоровий Захарко?

- А як ви ставитеся до людей із фізичними вадами? Чи винні вони, що народилися або стали такими?

- Чи можете ви навести приклади про життя людей із обмеженими можливостями, які адаптувалися в суспільстві, змогли навіть стати відомими, досягти успіхів? (Відповіді учнів).

« Спортивний коментатор» (електронна презентація).

«З палаючими серцями» - такий заклічний слоган Х зимових Параолімпійських ігор, що пройшли з 12 по 21 березня 2010 року у м. Ванкувері, Канада.

Впродовж Х зимових Параолімпійських ігор 506 атлетів з 44 країн світу змагались у п'яти видах спорту і були учасниками 64 різних церемоній нагородження.

Це вже четверті Ігри, в яких брала участь національна параолімпійська збірна команда України із зимових видів спорту. Всі спортивні баталії для нашої команди відбувались на канадських лижних та гірськолижних трасах у містечку Вістлер, де на ХХІ зимовій Олімпіаді змагались олімпійці.

Нашу команду представило 26 спортсменів, серед яких 19 спортсменів –параолімпійців і 7 – спортсменів-лідерів, або, як їх називають у всьому світі – «гайдів», котрі разом із спортсменами з ураженнями зору досягали високих результатів на спортивних майданчиках параолімпійської Канади. Наші спортсмени взяли участь у розігруванні 32 комплектів нагород.

У складі команди - 14 спортсменів-інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату та 5 – з ураженнями зору, серед спортсменів – 8 жінок та 11 чоловіків. Середній вік команди – 27, 6 років; найдосвідченішим спортсменом - Трифоновій Світлані та Мунцу Олегу – по 43 роки; наймолодшими спортсменами команди є Кононова Олександра (перед Іграми, 27 лютого виповнилось 19 років) та Шишкова Оксана – їй 18 років. До складу збірної команди увійшли відомі всьому світові параолімпійки та параолімпійці: Юрковська Олена, Павленко Людмила, Трифопова Світлана, Батенкова Юлія, Костюк Юрій, Лук'яненко Віталій, Мунц Олег, Хижняк Сергій.

За підсумками участі української параолімпійської збірної команди наші атлети - параолімпійці здобули 19 медалей: 5 золотих, 8 срібних та 6 бронзових.

IV. Узагальнення вивченого на уроці

Вправа «Мікрофон»

- Чим збагати вас сьогоднішній урок? За що б ви подякували автору?

- Чи справдилися ваші надії на уроці?

(Учитель знімає листочки з Дерева бажань і зачитує учнівські тексти-очікування)

V. Підсумок уроку. Аргументація оцінок

Слово вчителя (електронна презентація). Під час опитування на запитання, чи щасливі ви в житті, більшість людей дала негативну відповідь, не розуміючи, що щасливі вже тим, що здорові фізично і розумово. А між тим поряд з нами живуть люди з обмеженими можливостями, але не втратили інтересу до життя, бажання розвиватися, реалізувати власні можливості, досягти певних результатів. Ми про них сьогодні згадували. Проте є серед них і такі, що не проявили себе нічим особливим. Чи можемо ми допомогти їм? Так, можемо. Своїм толерантним ставленням до них, визнанням їх гендерної рівноправності. Вони не повинні бути самотніми, а відчувати до себе доброзичливе ставлення, не підкреслюючи їх ваду. Люди з обмеженими можливостями мають відчувати себе рівноправними членами суспільства.

Сподіваюсь, наша розмова на уроці допоможе вам визначитися, якою дорогою йти – дорогою добра чи зла. Бережіть храм своєї душі. А завершити хочу поезією переможця конкурсу «Толерантність як шлях до Європи» Могили Альони.

Як хочеться мені потрапити в країну,
Щоб там людей всіх шанували - і гостей, й родину,
Щоб думали усі тільки про добре.
Бо люди ж всі однакові іззовні.

Я знаю, ця країна зветься „Толерантність”.
Тут неабияка потрібна вправність,
Щоб друзів нових скрізь знайти,
В країну цю з ними прийти.

Тут цінуватимуть тебе, як інших,
Бо в Толерантності нема стосунків грізних.
В ній проживатимуть, немов брати по крові,
А всі серця відкриють для любові.

VI. Домашнє завдання Написати твір-роздум «Толерантність у нашому житті».

УРОК ПРАВОЗНАВСТВА

Тема уроку: «Гендер і влада в Україні» (10 клас)

*Гузеватий А. Ю., вчитель історії
та права Запорізької ЗОШ №84*

Мета уроку:

- на основі аналізу історичних і літературних джерел і фактів розкрити сутність фемінізму, з'ясувати причини існування гендерної нерівності в українській політиці та визначити шляхи і перспективи її подолання;
- розвивати у учнів уміння аналізувати та оцінювати соціальні явища та події, давати визначення поняттям «гендерна рівність», «фемінізм», «дискримінація»;
- виховувати неприйнятність до гендерної нерівності і дискримінації жінок.

Методичні засоби: технологія «критичного читання» - робімо позначки, робота в малих групах, «уявний мікрофон», «прес», «коло ідей».

Основні терміни і поняття: «дискримінація», «гендерна рівність», «фемінізм».

Обладнання: маркери, дошка, тексти «Декларації прав жінки і громадянки» 1791р., статистичний матеріал «Жінки в європейській політиці», Конституція України, уривок твору О. Кобилянської «Людина»

Тип уроку: Урок засвоєння нових знань

Епіграф: «Если женщина достойна взойти на эшафот, то она достойна войти и в парламент».
(Олімпія де Гуж)

Структура уроку

I. Організаційний момент. 2 хв.

II. Актуалізація опорних знань і умінь. 5 хв.

III. Мотивація навчальної діяльності 2 хв.

IV. Вивчення нового матеріалу:

1. Представлення теми і очікуваних результатів уроку (інформація вчителя) - 2 хв.
2. Формування понять «фемінізм», «дискримінація» - 10 хв.
3. «Чи може влада в Україні мати жіноче обличчя?» - 20 хв.

V. Закріплення нових знань - 5-7 хв.

VI. Підсумки уроку - 2 хв.

VII. Домашнє завдання.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Україна оголосила себе правовою, демократичною державою. Це має значити, що у нас повинна існувати юридична рівність, в тому числі рівність в правах між жінками і чоловіками. Ми мусимо з'ясувати, чи так це насправді. В Україні існує Закон від 8.09.2005 «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» та діє «Концепція гендерної рівності в українському суспільстві на 2006-2010р.р.». На жаль, в органі законодавчої влади, жінок-5.1%, працюють керівниками місцевих і державних органів-7%. Українська влада – приклад статевої нерівності. Така нерівність існує і на побутовому рівні. Ми разом спробуємо дослідити проблему та зазначити шляхи її вирішення.

III. Актуалізація опорних знань:

Учні отримують примірники Конституції України. Працюючи з текстом Конституції учні повинні дати відповіді на наступні запитання:

1. Чи мають всі громадяни України рівні права?
2. Відрізняє Конституція права жінок і чоловіків?
3. Чи обмежено в Основному законі держави право жінки на участь в державному управлінні?
4. Якою є реальна ситуація з реалізацією положень ст.38 Конституції України для жінок?

Відповіді на запитання учні підтверджують положеннями Конституції-ст.21,23,24,38, а також спираються на власну обізнаність в політичному житті країни.

Підсумовуючи відповіді, вчитель зазначає, що існують певні проблеми з приводу реалізації прав жінок на участь в державному управлінні в Україні. Це проблема не тільки нашої держави, а і багатьох країн світу.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Вчитель повідомляє тему уроку і очікувані результати.

Визначається, що Загальна декларація прав людини визнає рівність всіх людей у правах. Але в Україні, нажаль, ми можемо зустрітися з проявами статевої нерівності. Цей стан речей можна охарактеризувати багатьма термінами один з яких-дискримінація. Вчитель пропонує провести «мозковий штурм», щоб визначити значення поняття. Результати якого записуються на дошці. На основі наведених учнями асоціацій пропонується дати визначення поняття. Вчитель корегує відповіді учнів.

Об'єднавшись в малі групи, учні повинні пригадати, зі свого життя чи життя знайомих, випадки дискримінації за статевою ознакою. Доповідачі представляють всі випадки. Які почуття це у вас викликало?

Дискримінація за статевою ознакою викликала появу жіночого руху, яке отримало назву- **Фемінізм**. Вчитель коротко розповідає про зародження жіночого руху за рівні права жінок з чоловіками.

- перші вимоги рівноправ'я були висунуті жінками під час Війни за незалежність в США(1775-1783Р.Р.) Перша американська феміністка - Абігейл Сміт Адамс.

-в 1791р. французька Олімпія де Гуж розробила «Декларацію прав жінки і громадянки». Тоді ж було створено першу жіночу організацію «Суспільство жінок –об'єднаних республіканок».

- найбільш послідовним був рух жінок Великої Британії наприкінці ХІХ-на початку ХХ ст. Його очолила адвокат з Манчестера Емеліна Панкхорст.

- на початку ХХст. Виборче право отримали жінки Данії, Австралії, Нової Зеландії, США, Німеччини та інших країн.

Сутність фемінізму вчитель пропонує визначити на основі аналізу «Декларації прав жінки і громадянки». Вчитель може запропонувати учням це зробити методом «Уявний мікрофон» чи використовуючи метод «Прес» - в залежності від рівня підготовки аудиторії. Тексти Декларації роздаються учням.

Українські жінки також піднімали питання **гендерної рівності - рівні права та можливості жінок та чоловіків у суспільстві**. Одна з перших в українській літературі цю проблему озвучила О. Кобилянська - відома українська письменниця ХІХ ст.. Твір «Людина» - тема молодої, ерудованої дівчини, яка не хоче жити тим життям, яким живуть її подруги з провінції.

Учні мусять опрацювати фрагмент з твору О.Кобилянської «Людина» (метод «Робімо позначки») і відповісти на питання - чому і які погляди дівчини вирізняють її з оточуючого середовища?

...Ах, що вона сього дожити мусила, що її донька розвивала нежіночі, хворобливі, безбожні погляди та говорила про якусь рівноправність між людиною та жінкою!!! В таких хвилях була би вона найрадніше з сорому та лютості в землю запалась. Її донька! Донька ц.-к. лісового радника висказувала думку, щоби жінкам було вільно ходити в університети, там нарівні з мужчинами набувати освіти; в житті самій удержуватися, не ждати лише подружжя, котре сталося прибіжи щем проти голоду і холоду!! Се якраз виглядало, начеб її нічого не учили і вона мусила побоюватися о свою будучину! Матінко божя, вона така прегарна, поважна, потребувала щось подібне ще й явно голосити!...

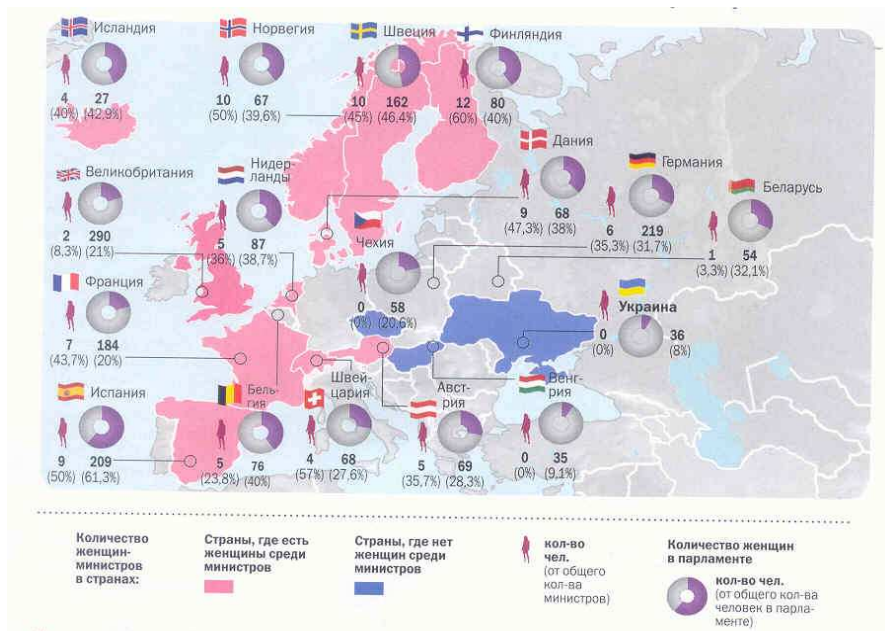
Се вона таки на свої вуха чула. Що, однак, при інших нагодах і публічно говорила, доносили їй добрі, поважні товаришки і знайомі:

- Наколи ви їй ті при дурниці не виб'єте з голови, то будете наслідків гірко жалувати; вона ще молода, буйна! ... (О. Кобилянська «Людина»).

Вчитель підсумовує – ідеал О.Кобилянської - жінка освічена, інтелігентна, прогресивних поглядів, з високими духовними запитами, вільна у виборі роду занять, любляча й ніжна.

Проблема гендерної рівності до сьогодні існує в Україні. Вона має прояви в різних сферах суспільного життя, а особливо в українському політичному житті, де до жінок упереджене ставлення.

Проаналізуйте представлений матеріал.

Пригадайте, хто з українських жінок зайнятий політикою і знаходиться у владі. Чи достатньо цього щоб впливати на ситуацію в країні? Вчитель ставить питання - «Чи може жінка в Україні бути у владі?»

«Чому в Україні така ситуація?»

«Навіщо жінці політика?»

«Що може дати державі і народу жінка у владі?»

«Як можна ліквідувати гендерну нерівність в українській владі?»

Вчитель, використовуючи метод «коло ідей», залучає учнів до обговорення проблеми. Групи висловлюються по черзі, відповідаючи кожна на своє запитання. Коли всі ідеї висловлено, слід звернутися до розгляду проблеми в цілому. Більш імовірно, що думки щодо рівності чоловіків і жінок в українській політиці в аудиторії можуть розділитися. Тому вчитель має провести «спаринг» представників двох позицій. Аргументи сторін фіксуються на дошці вчителем.

Підсумовуючи роботу учнів, вчитель звертає увагу на те, що відсутність гендерної нерівності у владі і країні в цілому, робить країну соціально благополучнішою і заможнішою порівняно з країною, що обмежує такі можливості. Жінка у владі – це ознака демократичної соціально-орієнтованої держави, якою Україна, на жаль, є в не повній мірі. Щоб покращити ситуацію, потрібно, перш за все, звільнитися від упереджень і стереотипів, а це по силах кожному з нас.

V. Закріплення нового матеріалу.

Відбувається під час роботи над окремими питаннями на кожному етапі уроку.

VI. Підсумки уроку.

Вчитель підводить підсумки уроку і оцінює роботу учнів в залежності від внеску кожного в вирішенні проблеми уроку.

VII. Домашнє завдання.

Візьміть у ваших батьків інтерв'ю щодо головного питання уроку - «Чи місце жінці в політиці?» Відповіді запишіть.

Тема. Основні права, свободи і обов'язки громадян України

Демчук І.Л., вчитель історії та правознавства ЗОШ № 90

Мета: спираючись на знання учнів, отримані в попередні роки навчання, розглянути конституційний статус громадян України; удосконалити навички роботи з джерелами інформації (нормативно-правові акти, публікації ЗМІ), створити атмосферу для формування й виявлення позицій учнівської молоді в питанні забезпечення прав і свобод людини й громадянина.

Базові поняття і терміни: «громадянство України», «права, свободи, обов'язки людини і громадянина», «міжнародні стандарти у сфері прав людини», «гарантії захисту прав і свобод», «механізми захисту прав і свобод», «гендерна рівність», «гендерна політика».

Структура уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.

III. Вивчення нового матеріалу

1. Громадянство України
2. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина
3. Гендерна рівність та гендерна політика на Україні
4. Гарантії та механізм захисту прав і свобод (поняття й види)

IV. Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок

V. Підсумки уроку

Обладнання уроку: підручник, Конституція України, комп'ютер, проектор, картки з завданнями

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок

Фронтальне опитування

1. Назвіть джерела конституційного права України
2. Назвіть інститути конституційного права України
3. Охарактеризуйте державний лад України

Проблема для обговорення

Світова юридична наука і практика конституціоналізму визначили принципи, яким повинен відповідати прогресивний конституційний лад, провідними серед яких визначено: демократизм, суверенність, гуманізм, реальність, гарантованість.

Як ви вважаєте, наскільки конституційний лад нашої держави відповідає цим високим стандартам? Свою позицію обґрунтуйте.

Підбиваючи підсумки цієї частини уроку, учитель акцентує увагу на тому, що визначається чинником у характеристиці політичного режиму держави є конституційний статус її громадян, а також реальний стан дотримання прав і свобод громадян.

III вивчення нового матеріалу

1. Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення.

Індивідуальна робота з підручником за технологією критичного читання.

Фронтальна бесіда

- Що було в тексті добре відоме?
- Що для вас було новим?
- Що найбільш зацікавило?
- Які, на вашу думку, положення є найважливішими в тексті?
- Які запитання виникли у вас до змісту тексту?

Вислухавши відповіді учнів, учитель може доповнити матеріал підручника додатковою інформацією.

2. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина

Розповідь учителя У сучасному світі розуміння прав людини ґрунтується на трьох положеннях:

1. Кожна влада обмежена

2. Кожна людина має свій автономний світ, втручатися в який не може жодна сила

3. Кожна людина, захищаючи свої права, може висунути претензії до держави

Історія ідеї про права людини бере свої витoki в давнині. Уже в Біблії містяться положення про цінність і недоторканість людського життя, рівність людей. В античних державах і країнах Давнього Сходу рівність людей обґрунтовувалася однаковими природними умовами їхнього походження. Однак за часів рабовласництва й феодалізму панувала ідея про права виключно «вільних» людей.

Стрімкий розвиток ідеї про права людини припав на епохи Відродження і Просвітництва. Тоді права особи (на життя, свободу, власність тощо) були визнані священними вимогами, що стало основою сучасного розуміння прав людини.

Кожний народ зробив свій внесок у розвиток ідеї права людини, вирішуючи цю проблему залежно від історичних обставин свого буття.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина, які отримали конституційне закріплення, визначають конституційний статус особи. Їх називають основними правами, свободами та обов'язками людини і громадянина.

Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина становлять певну систему і класифікуються за різними підставами.

Свою мультимедійну презентацію з цієї теми пропонує до вашої уваги Коваленко Ірина.

3. Гендерна рівність та гендерна політика на Україні

Розповідь учителя

Людина наділена правами з моменту свого народження як невід'ємними умовами її фізичного і соціального існування та розвитку, незалежно від того усвідомлює людина їх чи ні.

Прочитайте витяг із Загальної декларації прав людини. Обговоріть її норми. Які із зазначених прав ви вважаєте найважливішими для себе? Свою думку обґрунтуйте.

Розповідь учителя

В 80-х роках жінки з усього світу започаткували активний міжнародний рух за права жінок. Наслідки цієї діяльності особливо відчутні на міжнародному рівні. Держави перше в історії виявили підтримку захисту прав жінок і визнали його своїм «високопріоритетним завданням». Масове використання зґвалтування було визнано за тактичну зброю у війні, його переслідування було включено до обов'язків спеціальних кримінальних трибуналів.

Однак, незважаючи на багатообіцяючі зміни в міжнародному праві та практиці, жінки з усього світу ще стикаються з повсякденною реальністю. Крім того, їм часто бракує засобів та знань, необхідних для використання системи прав людини, для боротьби проти зловживань.

Чимало жінок не знають про жіночий рух або сприймають його як щось абстрактне, що їх не стосується. Хоча активна діяльність протягом останнього десятиліття зробила права жінок більш окресленими, зараз завдання полягає в тому, щоб зробити їх більш досяжними.

Існує 3 головні причини привернення уваги до загальнолюдських прав жінок:

1) необхідність інформувати жінок про те, що вони мають права людини та повинні їх використовувати,

2) необхідність оприлюднювати випадки порушення прав на підставі гендеру та боротися з ними,

3) необхідність сформувати нову практику прав людини, яка повністю вирішуватиме питання загальнолюдських прав жінок.

Що таке гендер та гендерна рівність? Відповіді на ці питання шукала Худя Анастасія. (матеріали мультимедійної презентації – Додаток 2)

Розповідь учителя.

Гендерна рівність є однією з ознак правової держави. Держава зобов'язана забезпечувати дотримання прав людини, передбачених міжнародним законодавством. Тоталітарна система реально підтримувала гендерну рівність. Кількість жінок-інженерів дорівнювало кількості чоловіків. На орбіту Радянський Союз відправив жінок одразу після чоловіків. В радянські часи жінки займали пости керівників підприємств та директорів установ. Але працюючи інженерами та директорами, жінки були змушені тягнути на себе тягар домашнього господарства та виховання дітей. Середньостатистична радянська дружина відпрацьовувала 8 годин на виробництві (нерідко шкідливому, оскільки робота там краще оплачувалася та дозволяла раніше

піти на пенсію), проводила ще 1,5 години в громадському транспорті, а потім відпрацьовувала 5-7 годин у плити, з дітьми або за пранням.

Яким же є становище жінок в Україні на сьогоднішній день? Основною проблемою є декларативний характер гендерної рівності та формальність прав жінок. Реальна ситуація в цілому є прямо протилежною правовим нормам.

На шляху до встановлення гендерної рівності у нашому суспільстві стоять наступні чинники:

Стереотипи масової свідомості, які і досі розглядають жінку як слабку у порівнянні з чоловіком істоту, яка є другорядною в суспільному, політичному та економічному житті, чоловіча ідеологія є породженням тоталітарної системи, але виховання спроможне змінити гендерну ментальність.

Кризова економічна ситуація (і особливо безробіття, яке нерідко штовхає жінок на заробітчанство, що нерідко призводить до продажу жінок та подальшої сексуальної експлуатації)

Слаборозвинуте громадянське суспільство, у тому числі пасивність жіночих організацій та окремих жінок у відстоюванні своїх законних прав та свобод.

Основними жіночими проблемами є домашнє насильство, проституція та торгівля жінками, наркоманія, відсутність послідовної державної політики в цій сфері. Особливої гостроти набула проблема сексуальних зазіхань, які вважаються нормою у відносинах між керівниками-чоловіками та підлеглими-жінками.

Чинне законодавство де юре гарантує чоловікам та жінкам України рівні права та можливості, але наскільки вони реально допомагають жінкам відчутися вільними та рівними в політичній, культурній, соціальній, економічній сфері, в працевлаштуванні та в повсякденному житті? Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Стаття 3 Конституції закріплює рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Окрім даної норми гендерної рівності торкаються ст.21, 24, 51.

Частина третя ст. 24 Конституції України, безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї і так далі. Але відповідно до законодавства лише жінкам надається можливість поєднувати працю з материнством. Законодавчо чоловіки позбавлені такої можливості. Такий підхід є характерною ілюстрацією формального розуміння принципу гендерної рівності.

Жінка і влада. Прекрасна стаття складає 53% населення країни, кількість жіночих організацій росте, а кількість жінок в органах влади зменшується. Про це дізнався Беба Володимир. (матеріали мультимедіної презентації – Додаток 3)

Розповідь учителя

З розвитком в країні ринкових відносин жінки, як і всі громадяни отримали можливість для відкриття власної справи. Доля жінок в загальній кількості підприємців складає 30%.

В основному вони зайняті в малому та середньому бізнесі. У великому бізнесі жінки - рідкість.

Відповідно до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок дискримінація визначається як «будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямоване на ослаблення чи зведення нанівець визнання, використання чи здійснення жінками, незалежно від сімейного стану, на підставі рівноправності чоловіків та жінок, загальнолюдських прав та фундаментальних свобод у політичній, культурній, громадській, будь-якій іншій сфері (стаття 1).

Адже, дискримінація жінок має місце в економічній, політичній, культурних сферах нашого життя, та особливо в повсякденному житті.

Як висновок можна сказати наступне: зміни у становищі жінок в Україні можливі лише за умови послідовної державної гендерної політики в даній сфері.

4.Гарантії та механізм захисту прав і свобод (поняття й види)

Розповідь учителя

Права людини – це категорія поведінки особи; їх реалізація залежить лише від бажання конкретної людини. Держава не може і не повинна примушувати до використання прав. Водночас сучасне демократичне суспільство не може нормально функціонувати без використання його членами своїх прав і свобод. Ось чому держава не може обмежуватись лише

юридичною фіксацією прав людини, вона має їх забезпечити (гарантувати) не тільки правовими, а й економічними, політичними та культурними засобами.

Гарантії прав і свобод людини і громадянина – це умови та засоби, що забезпечують ефективну реалізацію прав і свобод кожною людиною і громадянином.

Найвищою гарантією прав і свобод людини і громадянина є конституційний лад України, заснований на неухильному дотриманні Конституції України та законів України, приписак природного права та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

- Які органи захищають і гарантують права людини і громадянина на Україні? (учні працюють зі статтями 43, 92, 101, 102, 116 Конституції України)

Учитель узагальнює і коментує відповіді учнів:

До системи органів, які органи захищають і гарантують права людини і громадянина, входять:

- ❖ Верховна Рада України
- ❖ Президент України
- ❖ Кабінет Міністрів України
- ❖ Центральні та місцеві органи державної виконавчої влади
- ❖ Органи місцевого самоврядування
- ❖ Служба безпеки України
- ❖ Прокуратура
- ❖ Суд
- ❖ Міжнародні судові установи
- ❖ Міжнародні організації.

Сучасний міжнародно-правовий механізм захисту прав і свобод людини охоплює міжнародні організації та установи, що безпосередньо розглядають питання, пов'язані з порушенням прав і свобод людини, а саме:

1. Центр із прав людини Економічної і Соціальної Ради ООН.
2. Комісія з прав людини ООН.
3. Спеціальні органи ООН
 - ✓ Комітет із прав людини
 - ✓ Комітет з економічних, соціальних та культурних прав
 - ✓ Комітет із прав дитини
 - ✓ Комітет проти застосування катувань
 - ✓ Комітет із ліквідації расової дискримінації

4. Верховний комісар ООН

5. Європейський суд із прав людини.

IV. Узагальнення та систематизація знань, умінь і навичок

Індивідуальна робота (виконання завдань по картках)

V. Підсумки уроку

Взаємне оцінювання роботи на картках.

Учитель оцінює презентації та роботу учнів на уроці.

Тема. «Я захищаю себе від гендерної дискримінації»

*Лебедєв Валентин Сергійович,
вчитель історії НВК №110*

Форма уроку: година спілкування.

Мета уроку: надати учням інформацію з тендерних питань, сформувати елементарні навички тендерної культури.

Технічні засоби: комп'ютер, мультимедійний проектор, екран, мікрофони

Хід уроку

I. Етап орієнтації

Учитель. Сьогодні ми з вами зустрічаємось на незвичному уроці — уроці гендерної освіти. Щоб дізнатися, на яку тему ми будемо говорити, мені треба взяти у вас інтерв'ю:

1. Чи зустрічались ви з цим терміном?
2. Чи знайомі вам терміни «рівноправність жінок і чоловіків», «фемінізм»?
3. Скільки в нашому класі хлопчиків? Дівчаток?
4. Хто у ваших сім'ях має більший фінансовий прибуток?
5. Хто у ваших сім'ях відіграє головну роль - тато чи мама?
6. Чи поділяють у ваших сім'ях роботу на суто жіночу та суто чоловічу?
7. Чи існують професії тільки чоловічі або тільки жіночі?

Отже, я отримав дуже різні відповіді на ці запитання. Як ви вважаєте, чому були саме ці запитання, а не інші? Якої теми я торкнувся?

II. Етап цілеспрямовання. Оголошення теми та мети уроку.

Учитель. Сьогодні ми ознайомимось з проблемою гендерної освіти в суспільстві, з'ясуємо, як вона вирішується на державному рівні, які заходи передбачає уряд України з метою розв'язання цих питань.

III. Етап проектування

Учитель. На уроці ми поділимося на три групи, які отримають і виконуватимуть завдання, також послухаємо виступи психолога та спеціаліста з міжнародного права.

II. Реалізація плану дії

1. Поняття гендерної рівності
2. Законодавче закріплення гендерної рівності

Робота з документами

Законодавче закріплення гендерної рівності:

- Загальна декларація прав людини — 10 грудня 1948 р.: «...Кожній людині надаються рівні права і всі свободи незалежно від статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії...»;
- Конвенція ООН щодо ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 р.;
- Конвенція про ліквідацію насильства щодо жінок;
- Конвенція про громадянські та політичні права;
- Конституція України (ст. 3, 21, 24, 51);
- Декларація про загальні засади державної політики України щодо сім'ї та жінок;
- Конвенція державної сімейної політики в Україні;
- Закон України «Про забезпечення рівних прав і рівних можливостей жінок і чоловіків».

3. Психологічні відмінності хлопчиків і дівчаток

Психолог. Під час обговорення важливих питань на уроці хлопці зазвичай відповідають на запитання вчителя більш упевнено, наполегливо і швидко, не завжди переймаючись при цьому якістю відповіді. Дівчата мають більше терпіння дочекатися черги, щоб висловитися, ретельно продумують формулювання своєї відповіді й добирають відповідні слова.

Для більшості дівчат обговорення - це шлях до встановлення певних взаємин, обмін досвідом, враженнями, оцінками, а для юнаків - засіб відстояти свою незалежність у поглядах і діях, привернути до себе увагу, продемонструвати свою ерудицію.

Дослідження довело, що хлопці, які мають удома комп'ютер, проводять за ним у декілька разів більше часу, ніж дівчата. Хлопці під час занять у класі намагаються будь-що дістатися до комп'ютера, аби продемонструвати свою майстерність у поводженні зі складною технікою, проявити свою «владу» над нею.

Дівчата сприймають комп'ютер не як забаву чи іграшку, а як інструмент, за допомогою якого вони можуть виконати певну роботу.

III. Практична робота

Учні мають розподілити риси характеру, притаманні жінкам і чоловікам.

(На інтерактивній дошці — таблиця анкети, учні на місцях відзначають цифрами риси в колонках анкети.)

Риси людини

1. Байдужість до занять спортом
13. Розвинена інтуїція
2. Байдужість до зовнішності
14. Відсутність лідерських амбіцій
3. Врівноваженість
15. Стриманість
4. Боязкість
16. Непослідовність
5. Досягає успіхів завдяки своїм здібностям
17. Надмірна увага до своєї зовнішності
6. Досягає успіхів через збіг обставин й удачу
18. Прагнення бути лідером
7. Емоційність
19. Сміливість
8. Логіка
20. Сором'язливість
9. Любить спорт
21. Фізична сила
10. Матеріальна залежність
22. Фізична слабкість
11. Матеріальна незалежність
23. Честолобство
12. Розвинений інтелект
24. Постійна турбота про дітей

Риси жінки 1, 3, 6, 7, 10, 13, 14, 16, 17, 20, 22, 24

Риси чоловіка 2, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 15, 18, 19, 21, 23

Висновок психолога. Отже, немає значення, хто це — чоловік чи жінка, наведені риси можуть бути притаманні будь-якій людині незалежно від її статі.

IV. ЧОЛОВІК І ЖІНКА: ВІДМІННОСТІ В ХАРАКТЕРАХ

Виявляється, чоловік і жінка - не такі вже й схожі істоти. Відмінності між ними не закінчуються на рівні анатомії. Більша різниця виявляється на рівні психології.

Висловлювання. Слова, що зриваються з вуст жінки, яка поцілила молотком не по цвяху, а по пальцях, можна сміливо випускати в ефір. Те, що кажуть у таких випадках чоловіки, трансляції не підлягає.

Руки. Замахуючись, щоб щось кинути, жінка відводить руку не вбік, а назад. Жінка не прикушує сигарету зубами, не залишає її в роті, а завжди тримає в руці. Розпеченою галькою жінка йде навшпиньки, чоловік - на п'ятах. Жінки затуляють вуха пальцями, чоловіки закривають їх долонями. Коли ви просите жінку передати вам запальничку, вона її вам передає, а не кидає, перевіряючи вашу реакцію. Жінки ніколи не чухають потилицю - це псує зачіску.

Дзеркала. Чоловіки дивляться в дзеркало лише для того, щоб оцінити свій зовнішній вигляд. Жінки оцінюють свій зовнішній вигляд, зазираючи в будь-який предмет, що віддзеркалює, чи то власне дзеркало, вітрина чи навіть полірований капот автомобіля.

Телефон. Чоловіки вважають телефон засобом зв'язку й використовують його як передавач інформації. Жінка може погостювати в подружки кілька днів, але, повернувшись додому, негайно зателефонує їй і балакатиме ще майже годину.

Покупки. Коли жінка вибирається в магазин, вона складає попередньо список, що необхідно купити, потім купує все потрібне й повертається додому. Чоловік же вибирається в магазин лише тоді, коли з продуктів у холодильнику залишаються лише засохлий лимон і півпляшки пива.

Взуття. Прийшовши на роботу, жінка змінює зручне вуличне взуття на більш витончені черевички. Сівши за стіл, вона непомітно роззувається: хто ж здатен мучити свої ноги повний робочий день? Чоловік звичайно не змінює свого взуття протягом дня.

Вихід із дому. Коли чоловік каже, що він готовий виходити, це означає, що йому залишилось лише відвідати туалет. Та сама фраза у вустах жінки означає, що до виходу їй потрібно встигнути помити голову, випрасувати вбрання і, звичайно, зробити макіяж.

Кінець любовного роману. Жінки, як правило, плачуть і діляться своїми душевними стражданнями з подругами. Після цього, написавши вірш на тему «Усі чоловіки — свині», жінка досить упевнено зустрічає завтрашній день. Для чоловіків період роману — це «той час, коли ми спілкувалися». Місяців через шість після розриву чоловік може зателефонувати своїй колишній подрузі десь о 3 годині, перед тим «взявши на груди», щоб поінформувати, що, хоча ненависть усе ще не вщухла в його серці, він готовий вибачити тій, яка «сама в усьому винна». Якщо вона згодна перемити брудний посуд, що не мився півроку.

Преса й тіло. На сторінках видань для чоловіків безліч фотографій оголених жінок. На сторінках жіночих журналів такі фото теж не виняток. Причина в тому, що жіноче тіло — прекрасний витвір природи і його не гріх показати оголеним. Чоловіче ж тіло покрите волоссям, незграбне, його не варто демонструвати при денному освітленні. Більшість чоловіків, побачивши оголене жіноче тіло, виявляють до нього непідробне зацікавлення. У жінок знімок оголеної чоловічої натури викликає звичайно напад веселощів.

Секс. Жінки прагнуть 30—40 хвилин любовних ігор перед власне зближенням. Чоловіки на «попередню підготовку» відводять 30—40 секунд, причому вони зараховують сюди і шлях від ресторану до квартири. Займаючись сексом, жінка думає про те, чи гарний у неї вигляд. Після цього вона хоче не спати, а розмовляти й цілуватися.

Ванна кімната й пов'язані з нею ритуали. У ванній кімнаті чоловіка звичайно є шість предметів: зубна щітка, зубна паста, піна для гоління, приладдя для гоління, брусок мила, а частіше обмилок, і рушник, прихоплений у якомусь motelі. У ванній кімнаті середньостатистичної жінки ви знайдете 437 предметів, більшість яких звичайний чоловік навряд чи зможе розпізнати. Скупавшись у ванній, жінка (не важливо, довговолоса, стрижена чи яка перехворіла тифом), намотує собі на голову чалму з рушника хоча б на одну хвилину. Причини появи цього східного ритуалу невідомі.

Нашадок. Жінки знають про власних дітей усе: час наступних відвідин стоматкабінету, день важливого для дитини спортивного змагання, історію її останньої закоханості, кращих друзів своїх чад, їхні улюблені страви, таємні страхи й мрії. Уявлення чоловіків про істот невеличкого зросту, які живуть у їхній квартирі, дуже розпливчасті.

Флора і фауна. Жінки бояться павуків, черв'яків і мишей. Їм не подобаються гусениці, навіть найгарніші. Жінки люблять кішок. Чоловіки стверджують, що теж люблять кішок, але, коли жінки немає вдома, прагнуть спровадити цю тварину подалі. Чоловік не розуміє, чому його подрузі подобаються ці драні віники, які вона чомусь називає «композиціями із сухих квітів». Жінка їде на тиждень і просить чоловіка поливати квіти. Чоловік, природно, обіцяє це робити. Жінка повертається і виявляє, що всі квіти зів'яли. Ніхто не знає, чому так сталося.

Одяг і аксесуари. Жінка вдягається по-різному для виходу в магазин, прогулянки із собакою, відповіді на телефонний дзвінок, винесення сміття, читання книги, готування їжі. Чоловіки змінюють своє звичне вбрання лише у випадку весілля чи похорону.

За кермом. Якщо жінка за кермом розуміє, що заблудилася, то зупиняється на найближчій бензоколонці й запитує дорогу. Чоловіки вважають таку поведінку суто жіночою слабкістю і годинами катаються незнайомою місцевістю, подбадьорюючи себе фразами на кшталт: «Як цікаво знайти новий шлях до нашого дому!» чи «Ага, ось і універмаг — тепер зовсім недалеко».

Удари нижче пояса. Дивлячись боксерський матч, під час удару нижче пояса чоловік може закричати й сильно зігнутихся, оскільки лише йому відома гострота того болю, яку відчуває спортсмен. Жінка ніколи по-справжньому не зрозуміє, чому футболісти, шикуючись у стінку, роблять кумедну «гірку» долонями. Тому вона навіть не здригається, коли кіногерой отримує удар черевиком у пах.

Іграшки. Маленькі дівчатка люблять гратися іграшками. До підліткового віку їхнє зацікавлення цим майже зникає. Чоловіки ніколи не втрачають інтересу до іграшок. Чим старшими вони стають, тим дорожчі та непрактичніші їхні іграшки. Типові іграшки чоловіків: автомобілі, міні-телевізори, мобільні телефони, графічні калькулятори, маленькі роботи, які за командою пропонують різні напої, відео- та комп'ютерні ігри, будь-які інші предмети, що пишчать і блимають.

У роздягальні. Чоловіки розмовляють у роздягальні про гроші, хокей і жінок. Вони завищують свої доходи, мало що знають про хокей, а їхні історії про жінок, як правило, вигадані. Жінки розмовляють у роздягальні лише про секс, розмовляють прямо, нічого не приховуючи, їхні описи дуже докладні та мальовничі. Вони ніколи не брешуть.

Смаки. Чоловікам подобаються жінки. Жінкам подобаються лише нескладні речі, приміром чоловіки.

V. Жінка та чоловік: різні від природи чи від виховання?

Самовпевненість – риса, яка завжди вважалась суто чоловічою, а її відсутність – жіночою. Психологи дійшли висновку, що самовпевненість закріплюється в чоловічій психології завдяки очікуванням соціуму: чоловіча поведінка, сповнена сумнівів і вагань, безжально висміюється, і навпаки, всіляко заохочується вияв непохитності, рішучості.

Ми сприймаємо людину, в першу чергу, через призму статевої належності. З перших днів життя дитини соціальне оточення відіграє вирішальну роль у її вихованні.

"Не плач, - кажуть хлопчику, - ти ж майбутній воїн, чоловік, а чоловіки не плачуть". "Вимий краще рученята, - кажуть дівчинці, - дівчатка повинні бути охайними".

Статеві відповідні дороговкази супроводжують дітей всюди: вдома, в дитячому садку, у школі; вони чують про це з екранів телевізорів, читають у книжках.

Відомий американський антрополог Маргарет Мід у книзі "Повноліття на островах Самоа" показала, що чоловіками і жінками не народжуються, а стають. Причому характер статевих взаємин залежить від прийнятих у племені звичаїв і традицій.

Те, що у чоловіків і жінок різна психологія, сприймається багатьма як вроджена схильність, феномен біологічної природи, а не як результат засвоєння соціальних ролей.

Вихованцям дитячого садка запропонували гру в "таткові та мамині" домашні речі. Діти розподілили картинки із зображенням предметів домашнього вжитку таким чином: у купці для мам опинились майже всі предмети, навіть молоток. А що залишилось татові? Тільки ті, що підпадали під три "Т": телевізор, тахта, тапці.

Біологічні відмінності між статями очевидні. Чоловіки не можуть народити дитину і вигодувати грудьми. Вони в середньому на 7% вищі зростом, мають вдвічі більшу масу м'язів.

Біологічну зумовленість психологічних відмінностей жінок та чоловіків вбачають у дії статевих гормонів; маса мозку жінки є меншою і тому чоловік нібито здібніший за неї.

Зигмунд Фрейд вважав, що жіночість та чоловічість мають біологічну сутність. Що чоловік сприяє розвитку культури через сублімацію та розвиток над-Я, зумовленого страхом кастрації. А жінка, не боячись втратити пеніс, має набагато слабше над-Я, ніж чоловік.

Ось чому, за Фрейдом, жінка здебільшого позбавлена морального чуття, дотримується не такої суворої етики, має недостатнє уявлення про справедливість, легше сприймає життєві негаразди, більш схильна до емоційних оцінок і не сприяє розвитку культури та пізнання.

Отже, за Фрейдом, жіночість є меншовартісною.

Американська феміністка Кейт Мілет вважає, що аналіз Фрейда набув би більшої ваги, якби він об'єктивно визнав, що жінка народжується в суспільстві, в якому панує чоловік, а не навпаки.

Представники біологічної науки (Геоданян, Біанкі) пояснюють відмінність психіки через спадкові фактори. Як самці серед тварин, так і чоловіки серед людей безсоромно і сміливо досліджують зовнішній світ.

Жіноча роль - вибір батька з найдосконалішими властивостями для майбутнього потомства. Саме цим вони пояснюють залежність, пасивність і неспівмірність слабкої статі.

Спробуємо розібратися, наскільки великою є психологічна "прірва" між статями. Чи справді жінки є ніжніші, витонченіші, емоційніші та покірливіші натури, ніж чоловіки, психологію яких визначає емоційна стриманість, раціональність думок та соціальна активність.

Вважають, що чоловіки більш агресивні. Дослідження психологів (професор Джанет Хайд) показали незначну відмінність між агресивністю двох статей.

Цю невелику різницю науковці пов'язували аж ніяк із вродженими задатками чоловіків, а швидше навпаки - з впливом на них соціального середовища, яке всіляко заохочує до вияву агресії, як прояву справжнього чоловічого характеру.

Самовпевненість - риса, яка завжди вважалась суто чоловічою, а її відсутність - жіночою. Психологи дійшли висновку, що самовпевненість закріплюється в чоловічій психології завдяки очікуванням соціуму: чоловіча поведінка, сповнена сумнівів і вагань, безжально висміюється, і навпаки, всіляко заохочується вияв непохитності, рішучості.

"Не вагайся, геть сумніви, дій!", - ось кредо соціалізації хлопчиків. До жіночої статі звернені протилежні настанови: "Зваж все. Не рубай з плеча, постав себе на місце цієї людини...". Проблеми жіноцтва криються, на думку багатьох психологів, у дисгармонійному розвитку їхнього "Я". Синдром залежності жінки - один з проявів суперечності в образі "Я".

Дифузна самоідентифікація, слабкість меж "Я" жінки спричиняють до маніпулятивного стилю спілкування з нею її близьких, дітей, начальства і у беззахисності від психічної та фізичної наруги над нею.

Саме дифузна статеворольова ідентичність, на думку вчених, викликає у працюючих жінок почуття провини, внутрішнього конфлікту між Я-матір'ю, дружиною та Я-політиком, підприємцем, вчителем, інженером тощо.

Чи завжди ці ролі несумісні? Дослідження показують, що задоволеність собою та життям у працюючих жінок вища, ніж у домогосподарок, які мають низьку самооцінку, почувуються самотніми, часто переживають депресії і відсутність самодостатності.

Дуже поширена думка, що дівчата, як і дорослі жінки, значно тривожніші, сором'язливіші, ніж хлопчики і чоловіки. Дослідження не виявили статистичної різниці їхніх рівнів.

Емпатійність та пов'язані з нею схильність опікати, доглядати за кимсь вважають суто жіночою рисою, інстинктивною. Незаперечним є факт, що до жінок частіше звертаються по допомогу. Чому так? Не забуваймо, що до опікунських ролей жінок готують змалечку, на відміну від чоловіків.

Саме життя немовби опосередковано свідчить, що в чоловіка є вроджена схильність до лідерства, а жінкам цього бракує. Сучасні наукові дані переконливо доводять, що за рівнем організаторських та лідерських здібностей статі не відрізняються.

Хоча одна відмінність була зафіксована. На протигагу чоловікам, жінки більш схильні до демократичних засад у керівництві людьми та побудові взаємин з ними.

Дослідження стилів менеджменту підтверджують: жінки-управлінці досягають успіхів завдяки жіночим рисам - пріоритету гуманних стосунків, людяному ставленню, чуйності, зацікавленості долею людей.

Чимало є прихильників думати, що хлопчики значно активніші, ініціативніші у пізнанні навколишнього простору, ніж дівчатка. Також вважається, що хлопчики демонструють вищі здібності просторової уяви, місцезнаходження об'єктів, а у дівчаток, мовляв, кращі вербальні здібності. Цікаво, що порівняння цих здібностей значущих відмінностей не виявило.

Отож, чи існують відібрані природою психічні властивості статей, які створюють "прірву" між жінками і чоловіками?

Психологи твердять, що індивідуальні відмінності людей з більшості психологічних властивостей у рамках однієї статі набагато переважають міжстатеві.

За соціальними якостями жінки і чоловіки подібні, проте не ідентичні. При цьому наявні відмінності зумовлені більшою мірою соціально-культурними впливами, ніж природним добром. Отож, чи є чоловіча стать сильною, а жіноча слабкою?

VI. Гендерна дискримінація в Україні та у світі. Показ слайдів з коментарями

Вважається дискримінацією:

- ознака статі при прийнятті на державну службу та службу в органи місцевого самоврядування;
- ознака статі під час висунення кандидатів у народні депутати України;
- пропозиція роботодавцями в оголошеннях вакансій лише для чоловіків чи лише для жінок.

Не вважаються дискримінацією:

- спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів і грудного вигодовування дитини;
- обов'язкова строкова військова служба для чоловіків;
- різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків.

Приклади порушення гендерної рівності:

- у структурі населення України жінки займають 54 %;
- 80 % безробітних в Україні — жінки;
- у приватному бізнесі гендерний баланс більш-менш зберігається постійно: 50,4 % жінок - 49,6 % чоловіків;
- серед державних службовців жінки становлять 68 %, проте на керівних посадах, на рівні прийняття рішень їх буквально одиниці;
- у Вищому господарському суді України близько 40 % суддів - жінки. В обласних господарських судах жінки-судді складають 60 %.

Зайнятість жінок в Україні:

- в промисловості — 2,1 %;

- у сільському господарстві — 54,3 %;
- у приватному сервісі — 43,6 %;

Робота в групах

- I-а група «Експерти»
- II-а група «Гіпотеза»
 1. «Це вкоренилося в українській ментальності».
 2. «В Україні обмалюють жінок, які цікавляться політикою».
 3. «Політика — чоловіча справа».
 4. «Жінки самі не бажають займатися політикою».
 5. «Чоловіки монополізували політику».

- III-я група «Роботодавці»

Скласти оголошення-запрошення на роботу з гендерно врівноваженими пропозиціями.

Навести приклади дискримінаційних оголошень щодо працевлаштування

Презентація групами результатів своєї роботи.

Виступ фахівця з міжнародного права

За рівнем представництва жінок у парламенті Україна серед інших країн світу посідає місце у другій сотні, поступаючи не лише державам з традиційними демократичними устроями, як, наприклад, Швеція, а й Білорусі, В'єтнаму, Нікарагуа, Польщі, Росії, Румунії, Туркменістану, Угорщині тощо.

VII. Етап рефлексії

«Відкритий мікрофон»

1. Що ви дізналися про гендерну рівність?
2. Чи потрібна в суспільстві гендерна освіта?
3. Чи можете ви навести приклади дискримінації жінок із власного досвіду?
4. Які б ви запропонували заходи для поширення знань про гендер?

VIII. Гендерна політика в Україні. Обговорення.

IX. Підсумки уроку

Учитель. На уроці ви дізналися про гендерну рівність, про дискримінацію жінок у світі.

Наявність гендерної рівноправності в країнах забезпечує наявність ознак правової держави, справжньої демократії.

X. Домашнє завдання

Рекомендована література для організації системи роботи з проблеми

"Формування гендерної культури особистості"

1. Абетка рівності: Методичні рекомендації / Автор тексту: Павло Полянський. - Київ: Програма розвитку ООН в Україні, Представництво Європейської Комісії в Україні, 2007. - 13 с.
2. Баран Л. Реалізація Гендерного підходу в системі підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти // Післядипломна освіта в Україні - 2003. - №3. - С. 11 - 12.
3. Болотська О.А. Правові чинники гендерного виховання жінок-лідерів // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2005- №4. - С. 52-57.
4. Боришевський М. Національна ідея у соціально-психологічному контексті // Педагогічна газета . - 2006. - №2. - С. 4.
5. Вдовюк В., Рыков С. Гендерные исследования в педагогике // Высшее образование в России. - 2001. - №4. - С. 110.
6. Волович А. Основы этики и искусства общения // Воспитание школьников. - 2004. - №7. - С. 28-30.
7. Впровадження гендерних підходів у діяльності органів виконавчої влади: Практичний посібник для державних службовців. - К.: К.І.С., 2004. - 180 с.
8. Впровадження гендерного підходу в українсько-канадському проекті «Молодь за здоров'я-2» (з досвіду реалізації) / О.М. Балаюрєва, Ю.М. Галустян, Н.Ф. Романова, Д.М. Дідкова-Фаворська. - К.: Укр. ін-т соціал. дослідж., 2005. - 48 с.
9. Гендерна експертиза Українського законодавства: громадські ініціативи: Проект. - Київ: Всеукраїнська громадська організація «Ліга 50/50», 2003. - 163 с.
10. Гендерні паритети в умовах трансформації суспільства: Монографія / За заг. ред. Н.М. Оніщенко, Н.М. Пархоменко. - К.: ТОВ «Видавництво "Юридична думка"», 2007. - 372 с.
11. Гендер: реалії та перспективи в Українському суспільстві. - Київ: НТУУ «КПІ», 2003.

Тема: Гендерна рівність – одна з ознак правової держави.

Мороховська О.І., вчитель ЗОШ № 14

Мета: ознайомити учнів з поняттями гендерної рівності і гендерної справедливості; визначити особливості гендерної рівності в Україні; удосконалити навички роботи з джерелами інформації; формувати навички опрацювання і практичного використання нормативних актів; виховувати в учнів активну життєву позицію.

Обладнання й матеріали: Конституція України, Загальна декларація прав людини, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Тип уроку: лекція.

Структура уроку.

- I. Організаційний етап.
- II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності.
- III. Вивчення нового матеріалу.
 1. Поняття і проблеми гендерної політики.
 2. Законодавство про гендерну рівність.
 3. Гендерна рівність в Україні.
- IV. Узагальнення й систематизація знань та вмінь учнів .
- V. Підсумки уроку.
- VI. Домашнє завдання.

Хід уроку.

I. Організаційний етап.

Учитель вітає учнів, повідомляє тему і завдання уроку та очікувані результати.

II. Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності. Можна використати метод «Попкорн» з метою визначення наявних в учнів знань щодо теми уроку. Учні піднімають руку, за викликом учителя підводяться з місця і стисло висловлюють одне твердження, пов'язане з темою.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Поняття і проблеми гендерної політики.

Гендерна політика – це комплексна цілеспрямована діяльність держави, міжнародних та недержавних організацій щодо інтегрування гендерного підходу для ліквідації усіх форм дискримінації за ознакою статі в суспільстві. Таким чином, вона є не просто окремим напрямком державної політики, а інтегруючим компонентом усіх складових напрямків політики держави, враховуючи її вплив на представників різної статі.

Термін «гендер» введено в соціальні науки Енн Оклей в 70-ті роки ХХ ст. Соціологи проводять різницю між чоловіком та жінкою за такими ознаками: біологічна стать, гендерна ідентифікація, гендерні ролі. Гендер має соціальний та правовий аспект. Основою правового статусу особистості є її фактичний соціальний статус, тобто реальний стан людини в суспільстві. Право вводить цей стан в законодавчі рамки. В соціальному відношенні статус являє собою певну систему соціальних можливостей людини.

Визначення термінів.

Гендер. Це поняття характеризує різні ролі, які покладаються на чоловіка та жінку суспільством, в якому вони живуть.

Стать. Цей термін характеризує біологічні відмінності між чоловіком та жінкою.

Гендерна рівність означає, що чоловіки і жінки однаково цінуються в суспільстві, мають однакові права, однакові можливості брати участь в кожному аспекті життя, на будь-якому рівні суспільства.

Гендерна справедливість означає рівні можливості доступу до суспільних благ як для чоловіків, так і для жінок. Наприклад, якщо в країні 80% відсотків вчителів – жінки, то було б справедливо, щоб 80% керівників шкільної освіти представляли жінки. Якщо ж в цій ситуації 50%- чоловіки і 50%- жінки, то це приклад гендерної рівності, але не справедливості.

Концепція і практичне застосування гендерної рівності є центральними поняттями сталого розвитку суспільства. У гендерній рівності не йдеться про питання жінок. Мова йде про рівну участь чоловіків та жінок у покращенні умов як їхнього власного життя, так і життя громади.

Хоча за останні часи було досягнуто значного прогресу у сфері гендерної рівності, проте все ще дуже багато залишається зробити.

Метою політики гендерної рівності і її практичного застосування є:

- Підтримка рівноправної участі жінок поряд з чоловіками у прийнятті рішень для забезпечення стабільного розвитку суспільства;
- Підтримка жінок та дівчат у реалізації своїх людських прав;
- Зменшення гендерної нерівності у доступі до ресурсів та результатів розвитку, а також у здійсненні контролю над ними.

Існує сім керівних принципів:

- Гендерна рівність є інтегральною частиною всіх програм, проектів та стратегій;
- Досягнення гендерної рівності вимагає визнання того, що кожна політика, програма чи проект різною мірою стосується чоловіків та жінок;
- Досягнення гендерної рівності не означає того, що жінки стануть такими самими як чоловіки;
- Наданням жінкам більших повноважень є центральним питанням у досягненні гендерної рівності;
- Забезпечення рівної участі жінок та чоловіків у прийнятті економічних, соціальних та політичних рішень;
- Гендерної рівності не можна досягти через партнерство між жінками та чоловіками;
- Досягнення гендерної рівності вимагає спеціальних заходів для усунення гендерної нерівності людей.

Поступ жінок та досягнення рівності між жінками та чоловіками є основою людських прав та умовами для досягнення соціальної справедливості, тому його не можна розглядати окремо від питання проблем жіноцтва. Це є єдиний спосіб побудови стабільного, справедливого суспільства.

Гендерна справедливість передбачає справедливе ставлення до жінок та чоловіків. Для забезпеченості справедливості необхідним є доступ до заходів, які компенсують історичні та соціальні невідгоди, які позбавляють можливості чоловіків і жінок діяти на провідному рівні. Справедливість веде до рівності. Гендерна рівність означає, що чоловіки та жінки мають однакові умови для реалізації своїх людських прав та однаковий потенціал для здійснення свого внеску у національний, політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток, а також рівні права на користування результатами цього розвитку. Таким чином гендерна рівність означає рівну оцінку суспільством схожого та відмінного між чоловіками та жінками, визнання рівності їх повноважень. Повноваження для жінок і чоловіків означають можливість здійснення контролю над своїм життям: побудова особистих планів, набуття вмінь та навичок, виховання самовпевненості, вирішення проблем та виховання віри у власні сили. Це не є лише колективним, соціальним та політичним процесом, це також індивідуальний процес – і не лише процес, а й результат. Гендерний аналіз надає інформацію, яка дає можливість визначити найефективніші стратегії та їх результати у конкретних ситуаціях для підтримки гендерної рівності.

2. Законодавство про гендерну рівність.

Гендерна рівність є однією з ознак правової держави. Держава зобов'язана забезпечувати дотримання прав людини, передбачених міжнародним законодавством.

Принцип гендерної рівності закріплений в Конституції України. Стаття 3 Конституції закріплює рівність чоловіків та жінок в усіх сферах життя. Окрім даної норми гендерної рівності торкаються ст. 21,24,51. Частина третя ст. 24 Конституції України, безпосередньо присвячена подоланню дискримінації стосовно жінок в Україні та наголошує на тому, що рівність прав жінок і чоловіків забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійній підготовці, у праці та винагороді за неї і так далі.

Окрім цього Україна ратифікувала Конвенцію про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок 1979 року, Конвенція №156 про працюючих з сімейними обов'язками, підсумкові документи Всесвітньої конференції з прав людини (Відень, 1993 р.), Конвенцію про ліквідацію насильства щодо жінок, Конвенцію про громадянські та політичні права, Конвенцію про соціальні, економічні та культурні права (1976 року).

Відповідно до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок дискримінація визначається як «будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямоване на ослаблення чи зведення нанівець визнання, використання чи здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на підставі рівноправності чоловіків та жінок, загальнолюдських прав та фундаментальних свобод у політичній, культурній, громадській та будь-якій іншій сфері» (стаття 1).

1 стаття Декларації про ліквідацію насильства щодо жінок, 1993 року визначає насильство як «будь-яка дія насильства за статевою ознакою, що тягне чи може потягнути фізичну, сексуальну чи психологічну шкоду чи страждання жінці, включаючи спроби подібних дій, обмеження чи позбавлення волі, що має місце в публічному чи приватному житті».

Наскільки ці нормативні акти вплинули на розвиток гендерної рівності в нашій країні? По-перше, вони носять виключно декларативний характер та не забезпечені механізмами реалізації, тобто фінансовими та організаційними ресурсами для забезпечення даних зобов'язань. По-друге, громадянське суспільство в Україні на сьогоднішній день, нажаль, не є силою, яка здатна вплинути на гендерну ситуацію в країні. Отож, законодавче закріплення гендерної рівності не допомогло жінкам відчувати себе більш рівноправними. Реальне життя українських жінок ще далеке від ідеалів рівноправ'я.

Я вважаю, що в наш час дуже важливо щоб держава не лише ратифікувала необхідні міжнародні документи з питань гендерної рівності, а й провела гендерний аналіз національного законодавства з цього питання. Перш за все необхідно щоб було створено таке соціально-економічне середовище, за якого дотримання та реалізація прав жінки, як і взагалі прав людини, стали реальністю.

Саме такі зміни будуть поступово змінювати стару і формувати нову систему суспільних відносин, в основі якої буде не статевая, а соціальна і правова складові. І міжнародне, і українське законодавство передбачає гендерну рівність, але треба встановити певний контроль за його дотриманням і тоді гендерна нерівність буде поступово зникати.

3. Гендерна рівність в Україні.

У XX ст. жінки з усього світу започаткували активний міжнародний рух за права жінок. Наслідки цієї діяльності особливо відчутні на міжнародному рівні. Однак жінки з усього світу ще стикаються з повсякденною реальністю нехтування їхніми правами.

Яким же є становище жінок в Україні на сьогоднішній день? Основною проблемою є декларативний характер гендерної рівності та формальність прав жінок. Реальна ситуація багато в чому є прямо протилежною правовим нормам. Основними жіночими проблемами є домашнє насильство, проституція та торгівля жінками, наркоманія, безробіття, відсутність послідовної державної політики в цій сфері. Чинне законодавство *de jure* гарантує чоловікам та жінкам України рівні права та можливості, але наскільки вони реально допомагають жінкам відчувати себе вільними та рівними в політичній, культурній, соціальній, економічній сфері, у працевлаштуванні та в повсякденному житті?

З розвитком в країні ринкових відносин жінки, як і всі громадяни отримали можливість для відкриття власної справи. Доля жінок в загальній кількості підприємців складає близько 30%. В основному вони зайняті в малому та середньому бізнесі. У великому бізнесі жінки – рідкість. Становлення жіночого бізнесу в основному відбувається за рахунок ініціативи жінок, а не як результат дії спеціальних державних програм. Жіночий бізнес орієнтований в основному на роздрібну торгівлю, медицину, культуру та науку. Соціологи стверджують, що жінки у бізнесі демонструють більшу схильність до компромісів у взаємодії з партнерами, більше враховують моральні та етичні принципи. Але жінки-підприємці – лише незначна частка працюючих жінок. Серед найманих працівників показником дискримінації є рівень заробітної плати. В цілому рівень жіночої заробітної плати складає 2/3 чоловічої. Гендерна нерівність в оплаті праці є прямим порушенням принципу рівної оплати за рівну працю. Майже в усіх галузях народного господарства жінки займають низькооплачувані посади. Всі ці роки на ринку праці простежується ще одна закономірність: чоловіки витісняють жінок з перспективних і добре оплачуваних посад. Традиційні стереотипи масової свідомості суттєво обмежують можливості кар'єрного росту для жінок та негативно впливають на їх сімейні відносини як тільки вони добиваються перших успіхів. При працевлаштуванні у жінок менше шансів, ніж у чоловіків,

отримати вакантне місце. До того ж нерідко роботодавець зазначає, що конкурс оголошується виключно для чоловіків. Чи є така позиція роботодавців виправданою? Так, дійсно, жінка може раптом піти у декретну відпустку, у відпустку по догляду за дитиною, але чоловіки частіше вживають спиртне, що відбивається на виконанні їх службових обов'язків. Така очевидна нерівність позицій жінок та чоловіків на ринку праці призвела до фемінізації бідності. Сьогодні кожна третя жінка має рівень доходів, що дорівнює прожитковому мінімуму. Жінки складають більшість у найбільш соціально незахищених категоріях громадян: пенсіонери, безробітні, працюючих у бюджетній сфері. Скрутне матеріальне становище нерідко штовхає жінок на заробітчанство, вони їдуть в основному нелегально, залишаючи малолітніх дітей на своїх родичів, що нерідко означає напризволяще. Окрім того, як правило, наші співвітчизниці змушені перебувати за кордоном у нелегальному статусі, що нерідко призводить до негативних наслідків, часто такі жінки стають об'єктом продажу та подальшої сексуальної експлуатації.

Ще однією з латентних проблем нашого суспільства є домашнє насильство. За неофіційними даними кожна 5 жінка в Україні була жертвою домашнього насильства. Фактично, в Україні до сьогодняшнього дня немає реабілітаційних центрів для жертв домашнього насильства, які стали нормою для цивілізованих країн. Кваліфікована правова допомога є недоступною для більшості жінок, які потрапили в скрутну ситуацію. Органи внутрішніх справ обирають у подібних ситуаціях тактику «невтручання у внутрішньо сімейні конфлікти». Отже, виникає замкнене коло. Куди звернутися жертві? Було б доцільним посилити відповідальність за домашнє насильство та привернути увагу органів внутрішніх справ на необхідність вжиття виховних та запобіжних заходів проти домашнього насильства.

Ще однією проблемою є сфера політики. Прекрасна стаття складає 53% населення країни, кількість жіночих організацій зростає, а кількість жінок в органах влади зменшується. Успішних і відомих жінок-політиків чи державних діячів в Україні дуже мало, їх можна перерахувати по пальцях: Тимошенко, Богатирьова, Супрун, Семенюк, Вітренко, Богословська, ще декілька менш відомих прізвищ і практично все. Про яку гендерну рівність в цій сфері може йти мова!

IV. Узагальнення й систематизація знань та вмінь учнів.

Проводиться за методом «Мікрофон». Учні протягом певного часу висловлюють свою думку «Сьогодні на уроці...»:

- Я дізнався (лася)... .
- Мені сподобалося... .

Узагальнюючи висловлювання учнів, учитель бажає їм успіхів у продовженні вивчення проблем гендерної рівності і розвивати уміння застосовувати набуті знання на практиці.

V. Підсумки уроку.

Узагальнюючи, можна сказати, що на шляху до встановлення гендерної рівності у нашому суспільстві стоять наступні чинники:

- Стереотипи масової свідомості, які й досі розглядають жінку як слабку у порівнянні з чоловіком істоту, яка є другорядною в суспільстві, політичному та економічному житті, чоловіча ідеологія є породженням тоталітарної системи, але виховання спроможне змінити гендерну ментальність.
- Кризова економічна ситуація та переважаючий на ринку праці попит на працівників-чоловіків, а не жінок.
- Слаборозвинуте громадянське суспільство, у тому числі пасивність жіночих організацій та окремих жінок у відстоюванні своїх законних прав та свобод.
- Відсутність національного механізму щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах суспільного життя.

Ситуація в сьогодняшній Україні потребує створення і реалізації державної програми подолання гендерної нерівності, адже зміни у становищі жінок в Україні можливі лише за умови послідовної гендерної політики.

VI. Домашнє завдання.

Провести міні-дослідження. Користуючись різними джерелами інформації (ЗМІ, спеціальна література, мережа Інтернет), дібрати приклади гендерної рівності чи гендерної нерівності в Україні.

Тема: «Жінка та насильство: шляхи відстоювання власної гідності»

Педенко Вікторія Вікторівна
вчитель російської мови та літератури
ЗОШ № 38 м. Запоріжжя

Цілі уроку: - дослідити сутність поняття «насильство», «гендерне насильство», основні види та форми виявлення насилля; ознайомитися з міжнародними правовими нормами захисту від насильства проти особистості та нормами українського законодавства; ознайомитися з міжнародним досвідом боротьби з насильством; вчити протистояти насильству та звертатися по допомогу;

- формувати вміння висловлювати власні думки, власну точку зору, доводити та відстоювати її;

- виховувати загальну правову культуру; сприяти викорененню насилля в суспільстві як основного способу самоствердження та боротьби за свої права.

Тип уроку: захист проекту

Метод навчання: дослідження.

Основні ідеї та поняття: «насильство», «насильство по відношенню до жінки», «психологічне, фізичне, сексуальне насилля», «погроза насильством», «насильство у родині».

Обладнання уроку: ілюстративний матеріал проекту, текст роману С. Кінга «Бессоння», тематичні плакати та буклети, комп'ютерна презентація з теми уроку, відеозапис програми «Легко бути жінкою»; цитати, вислови відомих людей прислів'я та приказки про жінок.

Епіграф:

Ой там за горою, там за кам'яною
Він на ню готовить з дроту нагаєчку.
Не по правді жиє чоловік з жоною.
Вона йому стелить білу постелечку,
Біла постелечка порохом припала,
Дротяна нагайка біле тіло рвала. (З народної пісні)

Хід уроку.

I. Постановка теми уроку та визначення кола питань, що повинні бути осмисленими на засвоєними учнями.

Вихідна теза: Однією із форм порушення прав людини є насильство у родині та суспільстві.

Перед учнями ставиться задача окреслити коло запитань, що підлягають розгляду.

II. Актуалізація опорних знань.

Евристична бесіда з проблеми «Наскільки актуальна тема насильства в сучасному українському суспільстві?». В процесі обговорення учні роблять записи в зошитах значення основних термінів.

Запитання для бесіди:

1. Який сенс ви вкладаєте у поняття «насильство»?
2. В яких формах може проявлятися насильство?(фізичне, психологічне, сексуальне)
3. Де частіше всього існує небезпека постраждати від насильства? (вдома, у транспорті, у школі, на вулиці та ін.)
4. Що ви розумієте під насиллям у родині? (побиття, образа, економічне утиснення, фізичний чи моральний тиск на будь-якого члена родини або декількох її членів з нанесенням тілесних пошкоджень різного ступеню складності, залякування членів родини, психічні травми, приниження людської гідності ті ін..)
5. Чи розповсюджене насилля у родинах? Хто частіше всього є його жертвами? (діти, жінки, літні батьки)
6. Які норми правового регулювання, покликані забезпечити безпеку життєдіяльності громадян, Ви знаєте?
7. Які права людини порушуються у результаті існуючої безпеки виникнення насильства? Перелічить їх.

III. Сприйняття нового матеріалу.

Постановка проблеми: «Насильство по відношенню до жінки: жіноча чи загальна проблема?»

Вихідна теза: Насилля по відношенню до жінки – колективна проблема.

Запитання: Що ви розумієте під поняттям «насильство відносно жінок»?

Допоможуть знайти відповідь на запитання творчі групи, які досліджували сутність поняття «наси́льство над жі́нкою», і ознайомлять нас з результатами своєї роботи. А результатами їхньої роботи будуть презентації, буклети, ілюстративний матеріал та цікаві факти з теми, що вивчається на уроці.

1. Розповідь групи істориків-фольклористів про те, як розкривається тема тяжкої долі жінки в усній народній творчості. (Презентація веб-сторінки).

2. Розповідь групи «Наші сучасники» про положення жінки в сучасному суспільстві. (Перегляд та обговорення відеоролику програми «Легко бути жінкою» на тему «Насильство над жінками»). Презентація цікавих фактів «Мовою фактів» та ілюстративного матеріалу.

3. Група «Міжнародники» ознайомить з міжнародними правовими нормами захисту від насильства, про закордонний досвід гендерної боротьби з насильством. (Розповідь про проведення Всесвітньої акції «16 днів без насильства»)

4. Група «Юристи» ознайомить з українським законодавством та державними документами, що стосуються теми уроку. (Статті Конституції України та Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»). Презентація буклетів.

5. Розповідь групи «Мистецтвознавці» про те, як розкривається тема жінки і насильство у сучасній літературі та мистецтві. (Аналіз уривку з роману С. Кінга «Безсоння») Показ ілюстративного матеріалу.

IV. Підведення підсумків.

Перед закінченням уроку учні обговорюють

Чому важливо вирватись з кола насильства?

Учні виступають з викладом власного погляду на проблеми, що досліджувалися на уроці.

Вчитель резюмує основні висновки.

V. Домашнє завдання.

Дайте відповіді на запитання:

1. Що я можу зробити особисто для подолання насильства в сім'ї?

2. Що можемо зробити ми, як друзі, колеги, родичі, сусіди?

3. Напишіть список організацій у вашому районі чи місті, до яких ви порадили б звернутися за допомогою тим, хто став жертвою насильства.

ТЕМА «Гендерна система: визначення основних понять»

*Арлан Т.О., учитель української мови
та літератури НВК № 103 м. Запоріжжя*

Проблема: низький рівень гендерної культури молоді, недостатній рівень поінформованості молоді з питань гендерної рівності.

Мета: Ознайомити учнів із поняттям про гендер та ключовими концептами гендерної теорії: гендерна рівність, гендерна роль, теорія ідентифікації, матриархат, патріархат, особистість, надати молоді інформацію з питань гендерної рівності, формувати в учасників програми елементарні навички гендерної культури.

Технічні засоби: комп'ютер, мультимедійний проектор, екран, мікрофони, програвач для міні-дисків, фотоапарат.

Реквізит для проведення ігор: пелюшки, коляски, повзунки, дзеркало, відро для сміття, ключі від авто, гаманець, предмети побуту (віник, праска, швабра, електричний чайник, пульт від телевізора, тощо).

Хід уроку-дослідження

I. Повідомлення теми й мети дослідження

II. Мотивація навчальної діяльності школярів

Навряд чи хто з нас пам'ятає, момент, коли почав усвідомлювати себе хлопчиком, або дівчинкою. Певно, кожний хлопчик чув, звернені до себе слова: "Ти ж не дівчинка! Не реви, як баба!"

Варто нам вимовити слово жінка і одразу мозок оптиміста видає низку означень:

Оптиміст:- Вони – романтичні і привабливі, лагідні і турботливі, вони – чарівні, загадкові, пристрасні і працелюбні, ніжні, слабкі, мрійливі, граціозні, вишукані. Вони – жінки!

Ведучий: Правда, мозок скептика видає інше:

Скептик: Вони – примхливі, манірні, часом – підступні, балакучі пліткарки, надто емоційні, і, як правило, не пунктуальні. Вони – жінки. Одним словом – феміна.

Ведучий: І тут час слово передати дослідникам мови.

Дослідник мови: (проектуючи запис на дошці):

Слово *феміна* походить від латинського *Femina*, що значить жінка, а буквально – самиця.

Звідси однокореневі слова:

Фемінінність – жіночність.

Фемінізм – жіночий рух за зрівняння жінок у правах з чоловіками, що постав у XVIII столітті.

Ведучий: Дякую. А якими словами ми схарактеризуємо чоловіків?

Оптимістка: Чоловік від слова чоло (лоб), звідси слово чільний – тобто мислячий, словом – *homo sapiens* (*гомо сапієнс*).

- Чоловік мужній, сміливий, відважний захисник. Недаремно запорозькі козаки вважали священним символом дуб, адже латиною дуб – *qverkus* (кверкус), що значить мужність. Вони – хоробрі і сильні, рішучі і надійні, вони – наполегливі, відповідальні та симпатичні. Вони – чоловіки!

Дівчинка-скептик: Вони схильні до ревнощів, самозакохані, іноді неохайні та дріб'язкові, ледачі пивососи, диванні футболісти. Вони – чоловіки.

Ведучий: Отже, ми різні. Перш за все нас виокремлює біологічна стать. Адже паспортну, або біологічну стать людини фіксують з моменту народження в документах. Як сказав Зігмунд Фрейд: "Анатомія — це доля". Наразі ми поговоримо саме про це, і ви дізнаєтесь, що таке *стать* і *гендер* від команди дослідників філології.

Дослідники етимології: 1: Виявляється, існує біологічна стать (латиною – *sex*) і соціальна стать (*gender*). Етимологія твердить, що термін "гендер" походить від англійського *gender* – рід і з XVI століття вживається на означення граматичного роду.

2. Вперше термін "гендер" у його новому, не граматичному смислі, вжив американський психолог Роберт Столлер у 1968 році. Він зробив це для розрізнення "маскулінності" (мужності) і "фемінінності" (жіночності) як соціокультурних характеристик "чоловічого" та "жіночого". "Чоловіче" та "жіноче" при цьому виступили біологічною базою природного розрізнення чоловіків та жінок.

Ведучий: І хоч чоловіки та жінки різні, вони рівні і термін *homo sapiens*, що в перекладі з латини означає "людина мисляча", стосується і чоловіка, і жінки.

Оптиміст: Щойно з'явиться малятко, як починається гендерна гра.

Погляньте на фото і визначте стать немовляти. Вірно, блакитний колір – значить хлопчик.

(перебирає предмети й називає їх): колясочка, пелюшки, ванночка, горщик. І обов'язково для хлопчика – блакитного кольору, для дівчинки – рожевого...

Згодом з'являються сукні для панянок і штанці для панів.

Скептик: А далі ігри: "Дочки-матері"... інші гендерні ролі...

III Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу

Ведучий: Так, усе назване вами називається гендерними стереотипами... Але ж вони – різні. А чи рівні? І в них повинні бути рівні права і рівні можливості! А чи насправді права і можливості жінок і чоловіків у нашому суспільстві однакові? Чим і наскільки різняться чоловічий і жіночий світи?

Дослідник мови: *Гендерна роль* - це зовнішнє вираження та демонстрація гендерної ідентичності (тобто самовизначення особи) за допомогою поведінки, одягу, а також культурно обумовленої характеристики чоловічих і жіночих рис. Параметри, за якими люди оцінюють і сприймають свою гендерну роль, є як фізичними (зовнішній вид тіла, вага тощо), так і соціокультурними (довжина волосся, одяг, стандарти поведінки).

Евристична бесіда з одночасним складанням таблиці.

Ведучий: Отже, ми можемо сказати:

- Що означає слово *sex*?
- Як Ви гадаєте, біологічна стать набута чи вроджена?
- Як люди поділяються за статтю?
- Яку стать характеризує латинський вираз *homo sapiens*?

Стать (біологічна)	Гендер (соціальна стать)
Природна	Соціально сконструйована
Чоловік, жінка	Поняття “мужність” і “жіночість”, а також “чоловічий” “жіночий” характеризують соціальні якості особистості.
Вроджена	Надбана
Проявляється в різниці геніталій і репродуктивних функцій. Чоловіки та жінки в роді <i>Homo sapiens</i> ідентичні незалежно від соціального устрою, культури, традицій конкретного суспільства	Проявляється в певних якостях чоловіків і жінок, у поведінці, соціальних ролях і обов’язках. Чоловіки та жінки розрізняються серед статі в залежності від раси, етносу, віку, соціального класу, релігії, сексуальної орієнтації, батьківських функцій.
Незмінна, постійна	Змінна
Генетичні особливості, статеві залози, форма тіла й анатомія мозку - характеристики біологічної статі. Навіть операція зі зміни статі не здатна змінити вроджену стать повністю: генетичний статус організму залишається тим же, змінюється стать паспортна, громадянська, психологічна, соматична, гормональна.	У різних культурах при переході з однієї верстви в іншу гендер міняється. Змінюється він і в процесі історії.

Ведучий: Що ж таке гендер?

1. Як Ви думаєте, соціальна стать вроджена чи набута?
2. Як Ви розумієте соціальну конструкцію понять “мускулінна жінка” та “жіночий чоловік”?

Крім того, гендер - поняття культурологічне. Ідеальний образ жінки або чоловіка конкретного суспільства визначається національними традиціями, народною культурою, історією, релігією, національним менталітетом. Коли ми говоримо, “українська жінка” або “японська жінка”, то ми чітко уявляємо різницю цих образів. До речі, на етногендерних різницях побудовані численні анекдоти. Національна ідентичність — самовизначення особи у національному контексті. Усвідомлення власної причетності до певної нації та її системи цінностей: мови, релігії, етичних норм, культурної спадщини, тощо.

3. Соціальні якості особистості – набуті чи вроджені?
4. За якими незмінними ознаками розрізняються чоловіки та жінки серед осіб своєї статі? Раса, етнос, релігія, клас, менталітет.
5. Назвіть відомі Вам раси. Біла, жовта, чорна, звідси яхветичні, семітські та хамітські мови.
6. Чому класова ознака незмінна? Вона визначається за класом, до якого належать батьки.
7. Які класи існують в Україні? Робітники, селяни та інтелігенція, а не бідні та багаті.
8. Подивіться на фото. Які незмінні ознаки характеризують хлопчика? Клас, етнос, раса, релігія.
9. Які незмінні ознаки характеризують дівчинку?

Представниця жовтої раси, імовірно, мусульманська релігія.

10. За якими змінними ознаками розрізняються чоловіки та жінки серед осіб своєї статі? Вік, освіта, гендерна культура.

Ведучий: Таким чином, робимо висновок, що гендер – сучасна ідеологія рівності чоловіків та жінок. Ми бачимо гендерні ролі жінок і чоловіків у різних культурах різняться і залежать перш за все від історичного розвитку гендерних взаємин. Гендерні взаємини – це взаємини, які існують між чоловіком і жінкою в соціальній сфері: у суспільстві, в сім’ї, професійній діяльності. Змінюється гендер і в ході історії. Про це нам повідомлять дослідники історії...

Історик: Тема гендерної рівності має не дуже довгу історію. От деякі віхи...

1. Пам'ятає у Олега Ольжича:

Був же вік золотий, свіжі, проткані сонцем діброви,
Мед приручених бджіл, золотавість сп'янілого тіла,
Янтарні зіниці серни, що не бачили крові,
І на вітах восковість плодів, соковитих і спілих.?

Отже, можна говорити про золотий вік доцільності, коли люди були рівними. Дійсно, у давній європейській цивілізації існував розподіл праці між статями, але не панування одного над іншим – археологічні дані свідчать про відсутність субординації і нерівності. Разом із тим, очевидно, що це було матриархальне (матрилінійне) суспільство, у якому рід та спадкування велось по материнській лінії. Жінки грали провідну роль у культових обрядах і ритуалах, у давньоєвропейській міфології сила, що керувала всесвітом, символізувалася жіночим образом – Богині або Великої Матері. Археологічні дані доводять, що допатріархальне суспільство було суспільством рівності. У ньому жінки як жриці і очільниці клану мали провідну роль у всіх аспектах життя, історія не донесла до нас свідчень, що становище чоловіків у тій системі було схожим на пригнічене становище жінок у системі з чоловічим пануванням.

2. У кочовиків скіфів, половців, жінка з чоловіком були партнерами з виживання у тяжких умовах кочового побуту. Степ породив різні типи жінок, таких як подруга-соратниця, радниця хана, родоправителька, жінка-гострослов, і, нарешті, жінка-воїн.

Чи не тому наші степи охороняють скіфські баби?

А батько історії Геродот розповідає про плем'я амазонок, яке жило на Хортиці.

3. На території Київської Русі довгий час панували дохристиянські вірування, навіть побіжне знайомство з якими дає змогу зрозуміти, чому ставлення до жінки було дещо прогресивнішим, ніж у Європі. На слов'янському Олімпі було чимало не лише богів, але й богинь ще з часів трипільської культури. Як одну з найважливіших князь Володимир Святославович увів у державний пантеон Мокош, покровительку родючості, жіночих робіт, дівочої долі. Культ Мокоші у ХІІ сторіччі доповнюється культом її дочки П'ятниці, заступниці поля, скотини, торгівлі. Християнізація свята П'ятниці привела до культу святої Параскеви-П'ятниці, і з ХІІІ сторіччя п'ятниця завжди була днем торгівлі. Шанувалася також богиня весіль - Лада та її дочка Леля, що була богинею весняного оновлення природи.

4. До кінця ХVІІІ століття, тобто до зародження спеціального руху на захист прав жінок, питання про рівність жінок і чоловіків не піднімалося. Отже, поширення теорії та практики фемінізму (а ми сьогодні вже згадували це слово), уможливило зміну ставлення до прав жінок.

Ведучий: Сьогодні термін “гендер” - це аналітичний інструмент для розуміння соціальних процесів”. Тема гендерної рівності зараз дуже актуальна, а в сезони політичних перегонів не тільки модна, але і політико - кон'юктурна. Тільки й чути: “Урівняти в правах чоловіків і жінок! Вивести слабку статтю на рівень прийняття рішень! Домогтися адекватного представництва жінок до органів влади й управління! Схоже, ці імперативи часу не дають спокою світлим умам людства, які прагнуть глобальної демократизації (чи “уніфікації”) всього”. Взагалі гендер і гендерна рівність завжди викликали багато суперечок і трактувань. Найчастіше гендерні питання зводять до боротьби за права жінок.

Проблема гендерної рівності дуже актуальна проблема сьогодення. Світове співтовариство піднялось на такий рівень самоусвідомлення і розвитку, коли історично вже склалися передумови для рівного і рівноправного ствердження жінки поряд і нарівні з чоловіком у всіх сферах соціального життя. Як пріоритетну та одну з найважливіших проблем сучасності цю проблему розглядає Організація Об'єднаних Націй (Спеціальна Сесія Генеральної Асамблеї ООН у червні 2000 року, Асамблея Тисячоліття ООН і триденний Самміт тисячоліття у вересні 2000 року). Рішення ООН були схвалені й українською делегацією: Україна як член ООН взяла на себе зобов'язання виконувати всі міжнародні документи з питань рівних прав і можливостей. Ось чому в 2005 році урядом було прийнято Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”.

Брак гендерної культури в нашому суспільстві свідчить про недостатню поінформованість, відсутність гендерної освіти, і, як наслідок, порушення гендерної рівності в сім'ї, у професійній сфері, в політиці.

ІV. Закріплення знань, умінь та навичок. Підсумок.

Список літератури

- Пашук В. Впровадження гендерної освіти // Директор школи (Шкільний світ). - 2006. - №10-11. - с.20
- Ткалич М.Г. Гендерна психологія: Програма лекційного курсу та плани семінарських занять для спеціальності «Психологія» / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: «Міленіум», 2004. – 44 с.
- Цокур Д., Іванова І. Гендерне виховання – нормальна потреба сучасної освітньої системи // Директор школи (Укр.). – 2006. – №6. – С. 6-13.
- Чорна О. Виховання шанобливого ставлення до людей у школі-родині // Рідна школа. - 2006. - №10.